

1997 - En oversigt

Af Poul Juul Foss

Vigtige ting hændte i den danske kirke i dette år. Det gælder således diskussionen om en ny salmebog for Folkekirken, fordi salmebogen - som det ofte er sagt - fungerer som et slags uofficielt bekendelsesskrift. Og den danske salmebogs menighedsbetydning overgår nok i praksis og folkeligt virke de fem klassiske bekendelsesskrifter og måske endda bibelen. Men også andre emner vil vi beskrive i komprimeret form med en selvfølgelig søgen efter det centrale i debatterne. Det gælder diskussionen om det såkaldte Thomsen-udvalgs ritualforslag for homofile par, der vakte en betydelig opstandelse i Folkekirken. Fronter blev trukket op. Og ligesom ved Porvoo-debatten blev mange aspekter belyst såsom biskoppernes holdning og kirkens stilling i folk og samtid; hvorfor et emne, der umiddelbart ikke forekommer centralt i kirkens liv alligevel påkaldte sig en så bred interesse, at det fortjente en hel bog/årsberetning for sig.

Som i tidligere oversigter forsøger jeg endvidere en pejling af kristendommens stilling i Danmark, ikke mindst med henblik på kravene om demokratisering af Folkekirken. Ja, faktisk er dette tema det overordnede i herværende artikel. I den forbindelse er opmærksomheden fortsat rettet mod kirkeministerie/kirkeministeren (km), hvis rolle ofte opleves både som for fjern og for dominerende. Den samme kritik er i de senere år også rettet mod biskoppernes fællesmøder; samtidig med at bisperne både inden for Folkekirken og i den brede offentlighed tiltrækker sig betydelig opmærksomhed, hvad medierne klart viser. I demokratidebatten spiller menighedsrådene naturligvis en vigtig rolle i forståelsen af kirkens stilling i Danmark. Også røster fra Kirkefondet og kredsen bag debatbogen "Kirkens mund og mæle" vil jeg referere; samt lignende grupper, der ønsker at reformere Folkekirken, d. v. s. gøre den selvstændig og synliggøre den. Heller ikke forbigås dem, der

frygter et kristeligt, teologisk og kulturelt forfald i forbindelse med kravene om kirkens følgeskab med folkemajoriteten.

I denne oversigt er det i helt overvejende grad Folkekirkens anliggender, som jeg samler mig om. Studerer man blade og tidsskrifter fra andre kirkesamfund, kan aktiviteten og alvoren godt virke påfaldende; men lige så evident er det, at disse kredse har en meget ringe folkelig gennemslagskraft, hvad man blandt andet ser af, at medierne sjældent finder anledning til at beskæftige sig med dem. Og den enorme fremgang som pinsemenigheder af forskellig slags skal have oplevet i årevis rundt om på kloden har vi ikke bemærket i Danmark. Heller ikke andre frikirker, lige så lidt som den romersk katolske kirke, synes at have en væsentlig voksende tilslutning. Tværtimod synes frikirkerne generelt at melde om tilbagegang i medlemstal.

Kirkeministeriet og menighedsrådene og demokratiet

30.12.96 omdannede statsminister Poul Nyrup Rasmussen sin regering. Birte Weiss (S) forlod km for at koncentrere sig om indenrigsministeriet og sundhedsministeriet. Som hendes efterfølger udpegedes Ole Vig Jensen (RV), der tillige fortsatte som chef for undervisningsministeriet. Endnu engang fik Folkekirken altså ikke helt sin egen minister. Fra kirkelig side lød mange rosende ord til Weiss for hendes loyalitet og dygtighed til at håndtere de kirkelige anliggender. Blandt andet pristest hun for at have taget initiativ til, at manglen på præstestillinger nu synes en løsning nærmere. Se f.eks. Præsteforeningens fmd. Peter Krogsøe i Formandens nytårshilsen. Præsteforeningens Blad (Prf. Bl.) no. 1 - 2, s. 2 (s. 1 - 2) (årstal angives kun hvor der ikke er tale om 1997). Over for den mere usynlige Vig Jensen var tonen stilfærdigt afventende og en smule skeptisk - ihukommende hans udkast til en ny læreruddannelseslov, hvor han i hvert fald en lang tid havde syntes at ville reducere kristendomsfagets rolle på seminarerne. Kristeligt Dagblad (KD) 31.12.96.

Det kan dog ikke siges om Birte Weiss at hun havde mange opsigtsvækkende tiltag med hensyn til den kirkelige lovgivning, hvilket hun også fra starten havde ladet forstå som sin holdning.

Den forhenværende km Torben Rechendorff (K) var tydeligvis irriteret over tilfredsheden med Weiss; for ham at se ønskede vide kredse i Folkekirken en km, der var uden visioner, hvad der ellers nok var brug for i kirken. Hvorfor så ikke gøre ministeriet til et beskedent kontor i indenrigs- eller undervisningsministeriet, spurgte han ironisk. KD 07.01.

Formanden for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer (Lf. Mr.) Birthe Lund mente, at der indtil videre ikke var behov for nye kirkelove, men at man burde udnytte de forhåndenværende muligheder. Menighedsrådenes Blad (Mr. Bl.) no. 7 - 8, s. 40.

Oplevede nogle kredse Birte Weiss som en passiv minister, gjaldt den fornemmelse ikke mindre hendes efterfølger. I et nærgående interview gav Vig Jensen spørgeren ret i, at en god minister for Folkekirken faktisk var en tilbageholdende minister, ligesom intet tydede på at han agtede at tage nye initiativer, og han røbede ikke noget overvældende kendskab til kirkelige spørgsmål. KD 01.03. Ved Københavns stifts udvidede landemode i oktober holdt Vig Jensen en tale med titlen "Folkekirken - en levende tradition". Ministerens anliggende var, at Folkekirken netop forstod at være en levende tradition, hvilket han påpegede ved at henvise til en stigende folkelig interesse for gudstjenester og kirkelige handlinger, og til allehånde kirkelige initiativer og strukturovervejelser. Og han forsikrede, at hans ministerium og Folketinget ville medvirke til at bevare den folkekirkelige tradition, som de fleste danskere holdt af. Talen var i det hele taget båret af en optimisme på Folkekirkens vegne, som sjældent høres. Ikke et kontroversielt emne blev berørt. Årbog for Københavns Stift 1997, s. 78 - 86.

Folkene bag debatbogen "Kirkens Mund og Mæle" lod stadig høre fra sig. I KD havde de en energisk våbendrager. Lederskribenten beklagede 18.01, at visse kredse ganske ugrundtvigsk havde mistænkeliggjort gruppens forslag som en læggen op til et kup i den hensigt at gøre kirken til talerør for egne politiske og kirkelige ideer. Men tiden havde givet bogens forfattere ret i, at her forelå en sag der havde stor genklang i Folkekirken. Der var nemlig tale om en ufolkelig og sløret kompetencefordeling i kirken. Der trængtes til åben debat, og den burde finde sted på stifts- og landsniveau og ikke kun i en middelalderlig sognestruktur.

Pastor Margrethe Auken, en af forfatterne til "Kirkens Mund og Mæle", mente ligeledes, at bogens ideer fandt større og større

respons, og at dåbssagen med pastor Feldbæk Nielsen (udførlig omtalt i Kirkehistoriske Samlinger (KS) 1997) havde vist nødvendigheden af et forum, hvor kirken frit kunne drøfte sine egne anliggender uden en kirkefremmed juridisk og politisk indblanding. - MA: Kirkens samtale, i bogen "Kamp må der til". Forlaget Mimer, 1997, s.216 - 231.

Fulgte man folkene fra "Kirkens Mund og Mæle" i deres argumentation kunne man fornemme, at de oplevede deres indsats som uhyre betydningsfuld i kirkedemokratiets navn. Derimod betragtede professor Leif Grane deres initiativ som forholdvis uskadeligt, hvis det hele bare drejede sig om revisioner af den kirkelige lovgivning med det formål for øje at lægge afgørelserne bredere ud end det er tilfældet med den gældende ordning. "Afgørende er det, hvad kirken skal bruge den eventuelle mund til, og især hvilken myndighed, der tillægges en sådan munds udsagn." - LG: Guds Kirkesmakke og liden Menighed... i "Kamp må der til", s.208 (s. 207 - 222).

Højskoleforstander, pastor og bispekandidat Henning Nørhøj mente, at kirken burde sige til over for aktuelle spørgsmål i samfundet. Den synlige kirke, som iflg. Nørhøj ikke bare var en ydre ordning, men hvor det institutionelle var en del af dens væsen, skulle være med til at stå vagt om demokratiet ved at påpege det kristne menneskesyn. Det indebar, at Folkekirken skulle debattere arbejdsløshedsproblemet, miløsager, familiens stilling, moderne etiske spørgsmål som f. eks dødshjælp, og udøve kritik af navnlig TV- mediet. KD 10.04.

Docent, dr. theol., pastor og bispekandidat Jan Lindhardt gav dagen efter i KD sit bud på kirkens udfordring i dagens Danmark. For ham at se var det danske folk kristent, og kirken skabte fortsat nogle grundholdninger til samfundets opbygning. På den anden side var kirken ikke aggressiv nok over for tidens store optagethed af en egoistisk selvudfoldelse, der havde afløst en moralsk livsudfoldelse. Kirken burde yde et modspil og opfylde sin samfundsmæssige pligt ved en forkyndelse af, at Gud og medmennesker kommer før mig selv her i tilværelsen. Som biskop prædikede Lindhardt ved Folketingets åbning 07.10. Her kom han ind på lignende tanker, idet han fandt, at der i alle partiprogrammer var et nedslag af kristent tankegods. Som et praktisk udtryk for kristen tankegang nævnte han blandt andet vores skattetænkning, der lader

de stærkeste bære de tungeste byrder. Endelig advarede Lindhardt i sin DR-transmitterede tale politikerne imod at skille stat og kirke, sådan som det vil ske i Sverige ved årtusindeskiftet.

Formanden for Folketingets kirkeudvalg Birthe Rønn Hornbech (V) afviste en politiserende kirke og mente, at det danske folk havde "en ubændig frihedstrang", hvorfor det var en lykke at vi ikke havde en synodal kirkeordning, der ville torpedere vores åbne og frie Folkekirke og give magten til "de særligt helliges indsnævrede samfund." Berlingske Tidende 24.12 (Ber.Tid.)

Skepsis over for km har iøvrigt hersket blandt mange præster af vidt forskellig observans. Kritikken har ikke så meget været rettet mod de fungerende ministre; skytset har i høj grad været rettet imod det administrative apparat. Provst og bispekandidat Ole Chr. Ivertsen slog til lyd for et opgør med det formynderi, som han mente at konstatere fra ministeriets side. Frihed og selvstændighed hørte til den evangelisk-lutherske holdning. Men kirkeligt set oplevede man en centralisering under decentraliseringens maske. Midlet mod denne tendens, der ødelagde arbejdsglæden, fandt han i at folkevalgte stiftsudvalg fik tilstrækkelig kompetence, så at man ikke skulle stå i en ydmygende situation over for den centrale myndighed. OCI i Mr. Bl. no. 2, s. 9.

Omvendt mente Ivertsens modkandidat Jan Lindhardt, at der var sket en decentralisering og at km havde fået beskåret sin indflydelse væsentligt; at indføre stiftsråd ville for ham betyde en reduktion af menighedsrådenes magt og en urimelig styrkelse af stifternes kompetence. KD 06.03.

Københavns biskop Erik Norman Svendsen fandt det praktisk og mest demokratisk, at der indførtes en folkevalgt ordning på stiftsplan akkurat som man havde det på provstiplan og i sognene med menighedsrådene. KD 27.11.

Torben Rechendorff, der som km var ivrig for at skaffe forandringer, var stadig fuld af gode ideer, således fremførte han bl.a., at det gjaldt om at gøre provstiudvalgenes virksomhed helt offentlige, ligesom han tilsluttede sig ideen om folkevalgte stiftsråd i stedet for "den helt antikviterede konstruktion med stiftsamtmænd." Ber. Tid. 16.02.

Blandt menighedsrådsmedlemmer sporede der ofte afmagt og irritation over for km, som en menighedsrådsformand udtrykte det: "Kirken skal være folkets kirke - og ikke ministeriets - men sådan

som strukturen er, bliver det det sidste, der er tilfældet." - Mr. Bl. no. 3, s. 10.

Et led i tendensen "al magt til menighedsrådene" kan ses deri, at et spinkelt flertal på Landsforeningens årsmøde vedtog, at menighedsrådene i demokratiseringsens navn burde have ret til at vælge provsterne. Mr. Bl. no 6, s. 10.

Ikke alle præster er begejstrede for menighedsrådsinstitutionen. Et udtalt skeptisk træk udviser således de højkirkelige, der mener, at ordningen hører til demokratismens overgreb mod det apostoliske embede. At menighedsrådene skulle besidde nogen kompetence over for præsten afviste sp. Olav Fog pure. At være præst er nemlig at beklæde et af Kristus indstifter hyrde-og læreembede. Embedet er altså ikke samfundets, sognemenighedens eller præstens eget embede. Menighedsrådsordningen er slet ikke indstifter af Gud. Rådet skal administrere skatteydernes bidrag, og det må ikke anvende pengene efter eget forgodtbefindende. Menighedsrådet er som menigheden præsten undergivet, idet kirkens medlemmer "er indpodet" i den Kristus, som præsten repræsenterer. Følgelig bør der ikke være nogen kompetencestridigheder mellem præst og menighedsråd, da sidstnævnte har at være førstnævntes "loyale medhjælper". Mr. Bl. no. 4, s. 32 - 34. I samme udgave af Mr. Bl. s. 30 - 32 rettede pastor Else Marie Kjelgaard en appel til menighedsrådsmedlemmerne om mere aktivt at deltage i kirkens liv og samarbejde med præsterne i forkyndelsen. Vægten lagde hun på gudstjenesten som en samtale mellem Gud og præst og menighed. Gudstjenesten var også et fællesskab mellem de kirkesøgende, "måske især bagefter (vi skal nok til at drikke meget mere kirkekaffe!)" s. 32.

Lektor Helge Baden Nielsen, der havde været opmand i en vold-som sognekonflikt, mente, at præster og menighedsråd måtte være troværdige i deres holdning til evangeliet, da der ellers opstod en form for utroværdighed i forholdet til andre mennesker og dermed til ulempe for kirken som helhed, idet præsterne og menighedsrådene fungerede som en slags modeller for kirken. KD 09.05.

De politiske partiers optagethed af Folkekirken var som gennem mange år sparsom og ofte præget af ligegyldighed. Det Radikale Venstre, der traditionelt har været influeret af ikke-kirkelige for ikke at sige anti-kirkelige strømninger (kulturradikalismen), havde hidtil erklæret sig for Folkekirken beståen, men i det nye princip-

program forsvandt omtalen af Folkekirken helt. Ber.Tid. 23.02.

Gennem generationer var båndene mellem kirken og skolen tætte i Danmark. Siden blev de betragteligt løsne. Og tendensen er ikke stoppet. Den 5. februar blev Vig Jensens forslag til "Lov om ændring af uddannelse af lærere til folkeskolen" fremlagt i Folketinget. Forinden var der gået en lang debat i kirkelige, pædagogiske og politiske kredse fordi ministeren ikke ville opretholde kristendomskundskab som et selvstændigt fag, men plæderede for at faget nu skulle hedde livsoplysning/kristendomskundskab. Den udbredte anke mod forslaget gik ud på, at kristendommen i den grad hørte til vores kulturs grundlag, så en reducere af faget til fordel for fremmede religioner og filosofierne vil være til en forarmelse for det folkelige liv i Danmark. - Det mest markante indlæg, som jeg kender i debatten, er sp. Elisabeth Dons Christensens: kristendom - kultur og læreruddannelse. Helsingør Stiftsbog, 1996 (udkom 1997), s. 33 - 45. Provst Lars Holm mente, at Vig Jensens lovforslag lå langt fra dansk, grundtvigsk tankegang Tværtimod var der tale om et angreb på danskheden, der skulle udraderes i skolen til fordel for en forvirret opfattelse af en ny, multikulturel, europæisk identitet. LH: Livsoplysning. Dansk Kirketidende (Dsk. Kt.) 1997 no. 4, s.51.

Under folketingsdebatten den 19.februar om forslaget udtalte Poul Nødgaard fra Dansk Folkeparti iflg. Folketingstidende, at man kunne frygte ministeren lidt gedulgt ville indsmugle et multietnisk samfund, når der nu også skulle undervises i andre religioner. Derimod afviste den socialdemokratiske ordfører Hans Peter Basdsgaard ved samme lejlighed, at der skulle være tale om en nedprioritering af kristendomsundervisningen. Skoletraditionen ville stå åben over for de store livsspørgsmål, som præger vores tid. I Det Radikale Venstre var man naturligt nok helt begejstret for partifællessens lovforslag. "Livet er mere end Jesus" hed overskriften på forsiden i medlemsbladet Radikal Politik 12.februar 1997, med underrubrikken "Flere vinkler på tilværelsen end kristendom". Vig Jensen følte sig ilde berørt over, at nogle af hans kritikere helt misforstod hans intentioner, som om han ville afkristne folket, nej tværtimod var det hans hensigt at styrke kristendomsfaget i læreruddannelsen. Mr. Bl. no. 3, s. 6.

Seminarirektor Knud Munksgård så positivt på ministerens forslag. Det var fortjenstligt, at faget nu ikke længere skulle være

isoleret som et kundskabsfag, men at det i samklang med dansk skoletradition ville stå åbent over for de store livsspørgsmål som præger vores tid. KD 11.02

I Højskolebladet no. 9, s. 134 -135 satte Elsebeth Gerner Nielsen mf for RV spørgsmålstegn ved kristendommens monopolstilling blandt danskerne i synet på livsværdierne. Hun henviste til indflydelsen fra oplysningstiden, humanismen, kommunismen, liberalismen og nutildags fra de mange fremmede iblandt os. Gennem faget livsoplysning/kristendomskundskab med dets brede orientering ville folkeskolen kunne give eleverne mulighed for skabe deres eget holdningsgrundlag i respekt for anderledes tænkende og troende.

Ikke uventet udtalte fhv. undervisningsminister Bertel Haarder (V) sig smstd. i en helt anden retning: "Nu skal faget underordnes samfundsmæssige og moralistiske formål, som er oppe i tiden; f. eks. "samspillet mellem mennesket og naturen"". Haarder karakteriserede ideerne i forslaget som "skadeligt vrøvl". Der var tale om en moralisme og lommefilosofi, der ville begrunde kristendomsfaget ud fra dets angivelige samfundsnytte, helt forkert, for faget havde netop som andre kulturfag sin egen værdi. s.132 -133.

Indre Mission meldte sig også i debatten. Hovedbestyrelsen sendte et åbent brev til Folketinget, hvor man henstillede til "alle ansvarlige politikere i Folketinget" ikke at vedtage et forslag der ville betyde en forringelse af kristendommen som fag på seminarierne. Indre Missions Tidende (IMT) no. 6, s.5.

Den 22. maj vedtog Folketinget den nye lov. Kun Enhedslisten stemte imod. Et resultat af forhandlingerne blev, at det foreslåede fag livsoplysning/kristendomskundskab kom til at hedde kristendomskundskab/livsoplysning.

Iøvrigt synes Folkekirken ikke at være passiv i forhold til den opvoksende slægt, således meldes der vidt og bredt om gode resultater af den forberedende konfirmandundervisning for de yngste aldersklasser. Også i selve konfirmandforberedelsen er der i de sidste mange år iværksat initiativer så som konfirmandlejre, ligesom der dukket meget nyt konfirmandmateriale op af svingende kvalitet.

En ligefrem adskillelse mellem kirke og stat blev der kun talt om i marginale, socialistiske grupper og af nogle røster på den kirkelige højrefløj. En vis betydning kan det måske dog få, at Luthersk Missionsforening (LM) på sit delegeretmøde 25 - 26.10 vedtog en

principbeslutning om at sige ja til at foreningens medlemmer kunne danne frimenigheder inden for Folkekirken. - Missionsvennen (MV), no. 21. Og det vil jeg betegne som en konsekvent holdning i betragtning af den stadigt voksende skepsis fra denne kant over for Folkekirken, dens teologer og biskopper.

Professor dr. jur. et phil. Ditlev Tamm mente ikke, at en skilsmisse mellem staten og Folkekirken var indenfor synsvidde. Den danske kirke var slet ikke parat til selvstyre. Skulle der blive tale om en adskillelse måtte udspillet komme fra kirken selv, da politikerne ikke var særlig interesseret i pågældende sag, der krævede en grundlovsændring. Men i folkekirkeligt regie var det svært at forestille sig enighed om et sådant initiativ. Noget andet var, at en kommende grundlovsrevision måtte tage højde for en større grad af ligestilling mellem Folkekirken og de andre trossamfund. DT: Ryger Folkekirken ud af Grundloven næste gang? i "Epistler", udgivet af Garnisons kirkes menighedsråd, s.10 - 12.

Ny Salmebog. Kirkekunst

Efter at salmebogskommissionen havde udsendt sin statusrapport sidst på 1996 opstod der en livlig diskussion. De kritiske røster meldte sig hurtigt. I det hele taget var modtagelsen ret så skeptisk. I KD 20.12.96 spurgte lektor ph.d. Peter Thyssen, om man ikke snarere burde foretage en revision af den nuværende Danske Salmebog. I hvert fald fornemmede han ikke, at statusrapporter godtgjorde nødvendigheden af en nyskabelse. Sådan som salmebogskommissionen lagde projektet op var det som om man tog mere hensyn til det museale og til fagfolk inden for litteraturhistorien. Rapporten bragte faktisk ikke meget nyt, idet den fremlagde stof der allerede var kendt fra vores salmebog og koralbogen. Meget strikte havde kommissionen fulgt sit kommissorium om at føre salmerne tilbage til deres oprindelige skikkelse, hvad der iflg. Thyssen viste sig ikke at være uproblematisk både når hensynet gjaldt de gamle digtere selv og nutidens kirkegængere.

Sp. Eva Meile, der er medlem af salmebogskommissionen, imødegik i et detaljeret svar Thyssen. Hun fandt, at kommissionen på god måde havde ført en del salmer tilbage til deres originaltekst, sådan som det fremgik af statusrapporter, og at kommissionens medlemmer ikke følte sig duelige til at omskrive de store navnes

værker - et foretagende kirkegængerne ikke ville have været tjent med. KD 04.01.97.

Sp. ph.d. Lisbet Foss mente, at kommissionen ikke havde gjort sig tilstrækkelig klart hvorfor man i tidens løb havde ændret på salmeteksterne. Det drejede sig om at være opmærksom på den modernitet, som eksisterede til alle tider, og uden hvilken en salmebog ville blive "et raritetskabinet" uden brugervenlighed. - KD 09.01.

Sp. Jesper Langballe skrev en artikel med titlen "Salmearkæologi og politisk korrekthed", no. 2, s.25 - 33, hvor han hævdede, at kommissionens medlemmer i deres pietet over for originalteksterne udviste en afstumpet mangel på forståelse over for salmetraditionen i den danske gudstjeneste. Navnlig behandlingen af Kingo fandt han forkastelig; man gjorde ikke digteren en tjeneste ved at fremdrage det specifikt barokt-poetiske hos ham i salmebogsbrug. Kommissionens opfattelse af evangelisk-luthersk kristendom havde Langballe svært ved at forholde sig velvilligt til. På baggrund af tillægget fra 1994 kunne man frygte at nogle kristelige uhyrligheder kom ind i den nye salmebog. Endelig foreslog han nedsættelse af en alternativ salmebogskommission. En prøvesalmebog eller et tillæg var ikke tilstrækkeligt for at undgå en katastrofe.

Danmarks Radio P1 transmitterede 15.01 et møde fra Løgumkloster, hvor man diskuterede kommissionens arbejde. Flere af talerne opfordrede indtrængende til at man lavede en prøvesalmebog. Man kunne vente mindst ti år blev der sagt. En deltager mente, at kommissionen havde glemt bisætningen i kommissoriet om at salmerne skal passe til vores tid melodisk og tekstmæssig. Det spørgsmål blev rejst, hvad kriteriet var for en god salme. Rektor Niels Thomsen beklagede, at man intet havde hørt fra kommissionen om kriterierne for teologisk kvalitet, ligesom der ikke var fremkommet noget om diskussionen blandt kommissionens medlemmer.

Salmebogskommissionens formand Erik Norman Svendsen fremførte nok engang, at kommissionen havde udvist stor åbenhed i sit virke. Når man ville føre nogle tekster tilbage til deres oprindelige form, var anliggendet ikke antikvarisk, men man ønskede at lade gamle salmer fremstå i deres oprindelige teologiske og poetiske styrke. Men hovedparten af salmerne ville blive videreført i den nuværende version. Endelig forudså ENS en bred høring, før der kunne blive tale om at autorisere en ny salmebog. KD 18.04.

Torben Rechendorff mente, at barriererne burde gøres lavere mellem det moderne sprog og bibel- og salmesproget. Det var blandt andet formålet med den nye bibeloversættelse, den nye gudstjenesteordning og den kommende, nye salmebog. Den nuværende generation af salmebrugere burde viderebringe godt stof til kommende slægter. Hvad de nye menigheder ønsker, vidste TR fra de forskellige ungdomsorganisationer. I de nye salmetiltag lå der også et pædagogisk anliggende. TR i DR P1 14.09.

Dr. phil. Erik A. Nielsen var forbavset over kommissionens hastværk med at slutte arbejdet i 1998 og bad om en længere prøveperiode. Endvidere påpegede han, at der ville opstå et gab mellem salmetekster og den nye bibeloversættelse. Rektor Asger Sørensen hævdede, at man på grund af traditionstabet måtte skrotte en stor del af de gamle salmer. Biskop Søren Lodberg Hvas oplyste, at bønnebogen ville blive fornyet med en række nye bønner. - Transmission 23.04 på DR P1 fra et møde på Nyborg Strand.

Kirkeligt Samfund gav sin mening til kende gennem en arbejdsgruppe med fhv. biskop Herluf Eriksen som formand. Det grundtvigske indlæg i debatten var detaljeret og uddelte både ros og ris til statusrapporter - mest ris. Man så frem til et forslag, der kun indeholdt en revision af den nuværende salmebog. Desuden blev der indtrængende bedt om en midtvejsrapport, der angav hvilke salmer man ønskede fjernet og hvilke nye salmer, der foresloges optaget i den planlagte, nye salmebog. - Kommentarer til Statusrapport fra salmebogskommissionen. Dsk. Kt. no. 12, s. 180 - 188.

Landsforeningens af Menighedsrådmedlemmer gudstjenesteudvalg stod ikke på linje med det udbredte ønske om en prøvesalmebog. Tværtimod mente man, at en sådant initiativ var upraktisk, dyrt og en urimelig udsættelse af arbejdet, som der burde sættes en tidsfrist for. Mr. Bl. no. 6. s. 31.

Kommissionen var også blevet pålagt at fremkomme med forslag til en ny koralbog. Statusrapporten viste, at man flittigt havde taget dette pålæg til følge. Men hvor debatten havde været livlig med hensyn til teksterne, var diskussionen mere træg, når det gjaldt de kirkemusikalske spørgsmål. Men nævnes kan en artikel "Bemærkninger til "Statusrapport fra Salmebogskommissionen" 1996", Organistbladet no. 5, s. 221 - 23 af John Wedell Horsner. Her fremsattes den opfattelse, at kommissionen havde vanskeligt ved at finde sine ben i tekst- og melodivalg, når det gjaldt afvejningen

mellem et historisk/videnskabeligt aspekt og så den menigheds-anvendelige anvendelse. Som naturligt syntes forfatteren at yde en seriøs kritik på navnlig det kirkemusikalske område.

Højrefløjen gav sig til kende. Et udvalg, nedsat af Menigheds-fakultetet og Dansk Bibel Institut (DBI) sendte en rapport til salmebogskommissionen, ligesom man sammesteds fra i 1995 kommenterede Salmebogstillægget af 1994. I lighed med indlægget fra 1995 var tonen i år skarp med kun få anerkendende ord, idet man fremførte, at kommissionen udførte sit arbejde uden en klar målsætning og at underudvalgene ikke havde vist tilstrækkelig kompetence. Endvidere beklagede man, at vækkelsestraditionen i kirkesangen ikke blev tilstrækkelig tilgodeset i salmebogen (s. 13), ligesom der ikke i afsnittet om bønnebogen blev talt nok om synd og nåde (s.15).

Meget populære forekommer kirkekoncerter at være for publikum. Fremragende organister foranstaltet musikarrangementer af høj kvalitet. Lektor dr.theol. Svend Bjerg kommenterede fænomenet således: "Formentlig er kirken landets største koncertluder, den mest effektive musikarrangør der findes." Ber. Tid. 24.12. Den livlige diskussion om kunst i kirken, som jeg beskrev i "1996 - en oversigt", ebbede ud i 1997. Et bemærkelsesværdigt indlæg kom dog fra sp. Elof Westergaard: De forsvundne kunstnere og hesten i det fjerne. Prf. Bl. no. 30, s.680 - 688. Artiklen var et opgør med Udvalget for Kirkekunst under Akademirådet. EW mente, at udvalget burde bestå af andre folk end kun aktive kunstnere og arkitekter. At det ville være nyttigt med en inddragelse af fagligt kompetente teologer og kirkehistorikere, så det ikke bare blev ud fra æstetiske kriterier man afgjorde hvilken form for billedkunst, der hørte hjemme i kirkerummet. Ganske vist sikrede den rent æstetiske bedømmerholdning den kunstneriske frihed ligesom lutherdommen havde vist sig neutral over for billedværket, hvorfor en autoritativ ikonografik ikke havde hjemme hos os. Ikke desto mindre bør kunsten ikke adskilles fra teologi og tradition. Æstetikken alene i kirkerummet er god-nok for den æstetisk vejfarende. Men kirkerummet er ikke et museum; det har en gudstjenestelig funktion. Det betyder ikke at, at kirkekunsten skal være fastlåst af traditionen, dog heller ikke at man skal følge tidens trend og gøre en traditions kollaps normativ.

Kirkelig aktivitet og aktivisme

Kritikken af Folkekirken og dens gudstjenester og dens struktur osv. fortsatte i 1997. Men hvor man fra Folkekirkens uvenners hold kun var negativ og nedladende, følte kirkelige folk frustration over den fremmedgjorthed store kredse af befolkningen angiveligt oplevede, når de endelig kom til gudstjeneste. Som de udenforstående kirkekritiske fandt man hovedsagelig skylden hos Folkekirken selv. Og man var ikke bange for at opstille alternativer. Således arrangerede FDFs bycenter i København en række rockgudstjenester beregnet for unge mellem 13 og 25 år. I februar holdt man et "project Multigudstjeneste". En flot opsat brochure oplyste, at disse arrangementer "måske" hen ad vejen ville give de unge en større fortrolighed med de traditionelle gudstjenester, som iøvrigt blev beskrevet som værende ude af fodslag med ungdommens behov. Brochuren syntes at mangle solidaritet med Folkekirken og virkede som et knæfald for en ungdommelige subkultur. Men kritik af den art følte bysekretær, pastor Per Ramsdal sig ikke ramt af. Rockmusik egnede sig lige så godt som orgel til gudstjenester, påstod han. Rockgudstjenesterne skulle opfattes som et supplement til Folkekirkens gudstjenester. De unge var fortrolige med den slags musik, hvorfor det var naturligt at bruge den i gudstjenestesammenhæng; man kunne simpelthen ikke lave en højmesse, der talte til alle. FDF Lederen. no.1.

Rektor dr.theol. Ole Jensen advarede imod en kvalitetsænkning i Folkekirken. Selvom der aktuelt var en voksende interesse for kristendommen skulle kirken levere "den rene vare" uagtet det måtte kræve en forståelsesindsats hos folk. Ber. Tid.s magasin Eksistens 11.01, s.2.

Som sædvanlig optrådte Tidehverv som teologiens uropatrolje mod den kirkelige aktivisme. Bladets skribenter har deres yndlingsaversioner, en af dem hedder Torben Rechendorff. Som minister stod Rechendorff i spidsen for en ødelæggende aktivisme i folkekirken, så man må håbe, at han, der fremstår som "en åndløs og hastemt frasemager, et menneske uden substans og uden alvor", aldrig bliver minister igen, skrev sp. Søren Krarup i Tidehverv, no. 4, s. 70. Og Kirkeligt Samfunds formand, provst Jens Ole Henriksen udtalte i sin beretning ved KS årsmøde: "Vi synes ærlig talt, at vi har haft nok af kirkeministre, der har haft så travlt med at

profilere sig selv, at det har virket til stor skade for folkekirken." Dsk. Kt. no. 21, s.327 (s.324 - 328).

Ifølge Stiftsbrev januar, udgivet af Københavns Stift, har Kirkefondet haft et væsentligt ansvar for den aktuelle kirkelige struktur i København, ikke mindst på grund af det kirkefondske initiativ til opførelse af mange af kirkerne i byen. Følgelig er man rede til at debattere udviklingen i hovedstaden og melder sig parat til at "tænke kreativt om den fremtidige måde at bruge kirkerne på i København." Ja, Kirkefondet var virkelig fremskuende for sig selv og den hele Folkekirke - således kunne dets generalsekretær Kaj Bollmann oplyse i sin årsberetning 1996, at "Bestyrelsen fremlægger på årsmødet et visionsoplæg: "Kirkefondet år 2005 - et udviklingscenter i folkekirken"". KB i Nyt fra Kirkefondet no. 1, s.28 (s.28 - 35).

Cand.phil. Liselotte Wiemer hævdede 25.01 i Ber.Tid., at "kirken har brug for at sælge sig selv". Det var ikke nok med Guds nåde og traditionen. Hendes bud på effektiv markedsføring var bl.a., at kirken skulle fungere som "det rum, hvor man kan sidde en stille stund, høre lidt musik, tale med et menneske, tænde et lys." Et synspunkt som ofte høres, og som af andre opfattes som mere end nøjsomt.

Den kirkelige aktivisme er mere eller mindre politisk præget, dog utvivlsomt mindre end år tilbage, da den nu næsten uddøde marxisme kunne optage velmenende kirkefolk. I dag optræder den kirkeligt politisk bestemte linje mere moderat. "Vi (Kirkens Korshær) har en samfundsoplysende og samfundskritisk funktion." skrev korshærschef Bjarne Lenau Henriksen i Korshærsbladet no. 4, s.48. Men den socialkritiske holdning lever stadig i sin lidt naive ensidighed. I Korshærsbladet no. 3, s.36 forudså redaktøren provst Sv. Ebbe Jakobsen hvorledes Kirkens Korshær med sikkerhed ville blive involveret i den sociale og menneskelige nød, som varslede massefyringer i store virksomheder formentlig ville indebære. "At der nu er skabt nogle tusinde menneskelige tragedier bekymrer man sig åbenbart ikke om i direktørkontorerne. Her vasker man sine hænder i rationaliseringens og teknologiens hellige kildevæld."

I april fejrede Folkekirkens Nødhjælp sit 75års jubilæum under stor opmærksomhed. Organisationens har gennem årene nydt respekt i brede kredse for sit omfattende humanitære arbejde rundt om i verden. Men kritik har der også været. Et slående eksempel

herpå var en TV - udsendelse i Fak2eren den 5. marts med titlen "Nødens købmænd". Indslaget var et angreb på Røde Kors, Red Barnet og Nødhjælpen for deres indsats i Rwanda. Sidstnævnte blev bl. a. beskyldt for at betale enorme lønninger til sine medarbejdere, at puste tallet på flygtninge op for at skaffe flere midler, for overadministration, ja simpelthen for at have en ringe moral. Anklagerne blev afvist af de implicerede parter, og i Nødhjælpens blad NØD for april meddelte generalsekretær Christian Balslev-Olesen, at man ville klage til pressenævnet over omtalte TV-indslag. I NØD for september blev det oplyst, at pressenævnet mente, at Nødhjælpens kritikpunkter mod TV 2 for ikke at negligere god presseetik ikke opfyldte kriterierne for genmæle. I Ekstra Bladet (EB) 09.09 udtrykte Søren Krarup desuden sin afsky over for Nødhjælpen "denne ækle snylteplante på den danske folkekirke." Og han hånedes Balslev-Olesen, der i NØD oplyste, at man ville rejse en nuanceret og seriøs debat til forskel fra den iflg. Krarup fremragende TV- udsendelse. Der var nemlig, skrev Krarup, intet seriøst ved Nødhjælpen "men der er underlødige teologi, kynisk propaganda og hæmningsløs grådighed."

Det er bemærkelsesværdigt, at det frivillige, sociale, herunder kirkeligt-sociale arbejde, i stigende grad nyder de politiske beslutningstageren velvillige opmærksomhed. Som socialminister Karen Jespersen (S) udtalte, så var den private, sociale indsats nødvendig også i velfærdssamfundet som et supplement til den offentlige sociale sektor. Ministeren påpegede også det frivillige arbejdes pionerprojekter og værdi som en kritisk instans. Samtidig understregede hun det påkrævede i, at de frivillige organisationer beholdt deres egen profil i deres samarbejde med det offentlige. - Budstikken, KFUKs sociale arbejde. no. 3, s.16 -17.

Debatten om hvorvidt Folkekirken ideologisk set ikke fungerede som et vedhæng til velfærdssamfundet i stedet for at have sin egen kristne tyding af livet, blev også taget op af sp. dr.theol. Bent Flemming Nielsen, der hævdede, at Folkekirken havde underkastet sig velfærdsmyten hvis hovedbegreb er rettighed. Kirkens egen myte var kristendommen. Kunne folkekirken overleve, spurgte BEN svarede og svarede selv: "Er det den fidele servicekirke, som nok kan fejre konfirmationer, men knap påskemorgen, så er det nok et spørgsmål, hvor megen overlevelse, man skal ønske for den." KD 17.05.

Lektor Hans Raun Iversen fandt som hidtil Folkekirken passiv, traditionsfikseret, uden visioner, i sin selvtilfredshed negativ for nye tanker. Vejen frem mod bedre tilstande fandt han i en styrkelse af diakonien, der for ham at se var betegnende for kirkens funktion. En særlig vægt lagde han på sognemedhjælperordningen. Og så burde sognemedhjælperne kaldes sognediakoner for at give det rette signal. Jesus kaldte sig selv diakon, idet han var omsorgsperson og budbringer fra Gud. Samme opgave har kirken idag, idet den kristianiserer og humaniserer, hvilket kristeligt set går ud på et. HRI: Diakoni og diakoner i folkekirken. Diakonbladet no. 6, s. 7-10.

Men ikke alt diakonalt arbejde går lige godt. Den store organisation De Samvirkende Menighedsplejer måtte skære sin stab betydeligt ned på grund af økonomiske vanskeligheder, idet forøgede aktiviteter ikke havde medført en stigning i de private indsamlingsindtægter. KD 25.09. Lignende økonomiske problemer kæmpede KFUMs Sociale Arbejde og Blå Kors med iflg. KD 07.11 og 08.11. Kirkefondet måtte ligeledes stramme den økonomiske livrem iflg. Nyt fra Kirkefondet no. 4. Folkeligt synes alle disse organisationer ikke at have nogen større basis for deres diakonale ideologi og praksis, men må bygge deres apparater og institutioner på betydelige, offentlige bidrag.

Kirken og folket

Hvor stor en rolle Folkekirken spiller for danskerne i holdning og praksis, tør fortsat være et temmelig ubesvaret spørgsmål. Lige så uklart er det om moderniseringer af ritualer, nye salmer, bibeloversættelse, og aktivisme og aktivitet bringer kirken nærmere til folket. Og trods alle kirkelige anstrengelser tales der blandt mennesker meget om Folkekirkens ufolkelighed og manglende aktivitet udadtil. Men færdes man i kirkelige kredse kan man godt fornemme en vis blåøjet optimisme, når snakken falder på kirkens betydning og præsternes vellidthed, akkurat som enhver gruppering er tilbøjelig til at overvurdere sin egen indflydelse på helheden. Ja, for Folkekirken må vel trods sit nominelt høje medlemstal vel regnes for en slags gruppe i vores polariserede samfund? Alene den fortsat beskedne tilgang til Folkekirkens gudstjenester peger i den retning. Ligeledes er det bemærkelsesværdigt, at Poul Nyrup Rasmussen i

sin transmitterede nytårstale ikke omtalte Folkekirken eller religiøse spørgsmål overhovedet med et ord. Eller når dronningen ofte udtaler et kirkeligt og kristeligt engagement kan hendes holdning ikke siges at være den toneangivende for landets øverste lag. Og at der nok samtales mere blandt folk om værdien af vores tradition inclusive dens kristelige elementer, gør bestemt ikke kirken til en national markør i den nuværende situation. Dog kan erfaringerne ude fra Europa og de stadige forandringer i vores samfund måske give sp. Claus Oldenburg ret, når han skrev, at "religion er alligevel som et slumrende rovdyr af kollektiv identitetsfølelse." Ber.Tid. 14.03. Men at kristendommen skulle kunne genvinde en slags monopolstilling i Danmark, troede Oldenburg ikke på udfra betragtningen af et stort traditions- og autoritetstab i Danmark. Ber.Tid. 26.03. Men den svage kirkegang sagde ikke noget særligt om danskernes optagethed af evangeliet, skrev provst Lars Holm, for "Medlemskabet indbefattet også retten til dovenskab." Dsk. Kt. no.6, s.83.

I en artikel i Fønix no. 1: Kulturkristne, kirkekristne og karismatiske kristne, s. 51-62, beskrev iøvrigt Hans Raun Iversen danskernes religiøsitet i almindelighed som en kulturkristendom, der samlede folk om et syn på menneskelivet og historien som kulturarv, men som ikke bekymrede sig stort om kirkebegrebet, - og sådan havde det været i århundreder. Følgelig måtte kirken i sin sendelse til folket erkende, at de fleste danskere er kulturkristne, og tage samtalen op med mennesker ud fra den forståelse, at kirken ikke virker blandt hedninger.

Gør kirken knæfald for sekulariseringen? Nogle synes det så. Forstander cand.teol. Jens Ole Christiansen mente således at Folkekirken havde vist sig lidet modstandsdygtig over for strømmen i samfundet, så at de toneangivende i kirken netop fulgte sekulariseringen og forlangte en frihedsordning der i virkeligheden var undertrykkende for mindretallet. Men er Folkekirken i det hele taget i stand til at skabe en modkultur, eller har den gjort sig helt afhængig af sekulariseringen, forhørte Christiansen sig i KD 15.01.

I anledning af diskussionen om Folkekirkens situation optrådte ED med vanlig iver og taktløshed over for dette "ligegyldighedens monstrum. Enhver kan hente den vare, han eller hun behøver. Dåb, konfirmation bryllup, begravelse. Buddhist, satanist, ateist eller som

flertallet ganske almindeligt ligeglade - det er det samme. Der er plads til dem alle." 31.03.

Bortset fra EBs traditionelle kristendomshad, der kan betegnes som en slags vulgarisering af Søren Kierkegaards angreb på kirken, møder man sjældent en formuleret ateisme som i kulturradikalismens glansperiode. Som det er sagt: "ateisme i vor tid er en masse-ateisme, der hverken siger ja eller nej til Gud, fordi den betragter kirke og kristendom som aldeles ligegyldig, en total indifference." Svend Bjerg og Palle H. Steffensen: Den magtfulde kirke. Forlaget Anis, s.74.

De få intellektuelt funderede, erklærede ateister troede ikke på den megen tale om et stort religiøst gennembrud med konsekvenser for den enkelte og samfundet. Iflg. dr. phil. Ole Thyssen var der med religiøsitetens tale om en randerfaring på linje med andre tilgange til en verdensforståelse. Ber.Tid.s Eksistens. 17.05.

En debat, der blev ved med at ulme, var spørgsmålet om fri abort. Vi kender ikke til den flammende diskussion, der i årevis har raset i USA. Men gnister flyger der da. Som nævnt i KS 1996 s. 211 udtog sp. Orla Villekjær stævning mod km, som havde irtettesat ham, fordi han trods biskop Georg Geils påbud havde båret præstekjole ved en abortdemonstration. Men Vestre Landsret fastslog iflg. EB 28.01, at Villekjær havde fortjent irtettesættelsen på grund af "usædvanlig grov lydighedsnægtelse". Men selvom han kaldte provster og biskopper for nogle "suttede hyklere", vidste han alligevel ikke om han igen ville demonstrere i embedsdragt. Iøvrigt appellerede Villekjær dommen til Højesteret. Blandt andre anti-abortmodstandere kan tælles lektor Arne Munk, der har gjort sig bemærket med sit voldsomme sprog i kampen mod "fosterdrabene"; således sammenlignede Munk KZ-lejrenes mord på uskyldige mennesker med den situation, som han påstod abortlovgivningen havde skabt i Danmark. AM i DRs P 1, 17.03. Og Orla Villekjær, der jo ligeledes ejer betydelige provokationsevner, optog en tidligere (meget kritiseret) ide om en abortmindelund, der skal stå klar 04.10.98, årsdagen for indførelsen af fri abort i Danmark. Mindelunden skal ikke være en begravelsesplads, men et sted hvor forældrepar kan dvæle i stilhed med deres sorg og skam, hvilket iflg. Villekjær var en terapeutisk hjælp. EB 14.10. At hverken Ole Vig Jensen eller Villekjærs biskop Karsten Nissen fandt initiativet

særligt privsværdigt kan næppe undre. EB 15.10.

Hvordan livet forløb i sognene kan der ikke gives noget samlet overblik over. De såkaldte præstesager afspejler næppe den brede virkelighed. Men at forholdene overalt skulle være idylliske er selvfølgelig romantik. Sognebeboerne kan være utilfredse med deres præst, og denne skuffet over deres manglende optagethed af kirken. Og ved de enkelte kirker hersker der ofte spændinger, tør man efter årtiers personlige erfaringer godt røbe. Menighedsrådene føler, at de har for lidt kompetence. De ansatte ved kirken har tit det modsatte synspunkt - i hvert fald præsterne. De konservatorieuddannede organister oplever, at præsterne blander sig og ikke regner dem for ligeværdige akademikere. Kordegnene mener sig trykket af præsterne. Kirketjenerne påstår, at alle ser ned på dem osv. Hvorfor overhovedet nævne disse fænomener? Jo sikkert har det noget at gøre med de uklare kompetenceforhold i Folkekirken; ligesom at demokratiet kan have svært ved at fungere i så små enheder som den enkelte kirke, hvor måske fire eller flere superindividualister skal fungere sammen, og hvor menighedsrådene kan være passive, hyperaktive, frustrerede eller selvfremsøgende - foruden de mange positive ting, der adskillige steder kan noteres om de valgte råds indsats for "kirkens liv og vækst", og hvor samarbejdet mellem de folkevalgte og de kirkeligt ansatte forløber gnidningsløst.

Men at præstens rolle i menighed og samfund er så uafklaret som nogen sinde synes at være en udbredt opfattelse, og som præsteforeningens formand Peter Krogsøe præcist udtrykte det i en formandsberetning, så er "forventninger til præstens virksomhed (...) ofte meget forskellige hos præsten selv og hos dem, han eller hun er præst for." Prf. Bl. no.28, s.623 (s.622 - 625). En indlevet artikel af rektor Ole Jensen beskrev vanskelighederne for de nye præster i den aktuelle folkekirkelige situation, ligesom OJ gav nogle praktiske råd til de nyankomne, deres foresatte og menighedsrådene, om hvorledes man hensigtsmæssigt og på ordentlig vis kan arbejde sammen. - Om at være nyansat præst i dagens Danmark. Haderslev Stiftsbog 1997, s.62 - 74.

Hvad der imidlertid kunne forundre lidt ældre teologer var de yngre præstere beskedne bidrag til både den teologiske og samfundsmæssige debat. Det virker som den unge generation er mere optaget af praktiske opgaver, snarere end den føler sig forpligtet på et teologisk - kirkeligt engagement. Således rummer præstestanden

kun få folk, der rager op i vrimlen. - Dette synspunkt er især pointeret af Ole Jensen f. eks. i artiklen "At læse til præst". Prf. Bl. nr. 23, s. 546-549.

Men at Folkekirken ønsker at bringe sit budskab ud - og det ad nye kanaler - kan der ikke herske tvivl om, når man noterer sig den aktuelle interesse for medieverdenen og herunder for de nyeste skud på de elektroniske medier som Internettet og en forventelig indføring af elektronisk kirkebogsføring. Se hertil oplysninger i "Årbog for Københavns Stift", s.65- 72. Jan Lindhardt opfattede det som positivt, at medierne beskæftigede sig med Folkekirken også når det drejede sig om dårlige nyheder. "For det er i bund og grund udtryk for en interesse for og kærlighed til kirken." Men præster og menighedsråd burde være dygtigere til at formulere budskabet på mediernes vilkår. Mr. Bl. no. 9, s.11.

Hvor stor folkelig indflydelse den nye spiritualitet, new age-ideer og den slags har, må vist stadig betragtes som et ikke afklaret spørgsmål, men tydelige symptomer på interesse er der immervæk, når tidsskriftet Ikons juninummer kan notere, at udstillingen "Krop-Sind-Ånd" i årets første måned samlede 14-15.000 besøgende i Falkonercentret i København, og at udbredelsen af okkulte boghandler idag er synlig i alle større danske byer.

Ligesom forrige år oplevede man en række hærværk på kirkebygninger og kirkegårde. En tendens der synes at have taget til de senere år. Fra politi og kirkeligt hold har man taget disse fænomener ret afslappet som et udslag af grove drengestreger, og sjældent lagt mere i disse episoder. Denne indstilling vakte professor Johannes Aagaards harme: Biskopper og præster ville i deres uvidenhed åbenbart ikke se i øjnene, at der var tale om satanisme. De nævnte voldsfænomener havde netop et satanistisk præg. Der var tale om en international strømning, som også slog igennem hos os, og som har konneks til nazisme og kommunisme. KD 22.10. Mag.art. Per Olsen hævdede til EB 16.11, at Aagaard stod bag det grasserende sataniske hærværk. Aagaard var nemlig i bekneb for penge til sit dialogcenter, og han fik "sikkert" nogle forvirrede knægte til at udføre disse provokerende aktioner. At Olsen senere uforbeholdent trak sine beskyldninger tilbage hører med til historien.

Et seriøst indlæg i satanismedebatten blev leveret af sp. Lars Tjalve i et essay "Satanisme eller drengestreger", Helsingør Stifts-

bog 1997, s.38 - 48. Tjalve beskrev kirkevandalisme og lignende foreteelser som "en form for nihilisme, tomheds- og intethedsfølelse, som kun kan imødegås ved at nogen insisterer på evangeliets forkyndelse" s.47.

Thomsen-Udvalget rapport og hvad derpå fulgte

Diskussionen om en eller anden kirkelig sanktion af homofiles parforhold var som skildret i KS 1996 sat på vågeblus, idet man afventede resultatet af overvejelserne i Thomsen-udvalget. Samtidig forberedte højrefløjen et modtræk. Men i 1997 blev debatten som nævnt genoptaget på fuld kraft. Ja, diskussionen var af et omfang og en voldsomhed, som man ikke har oplevet den i Folkekirken, siden indførelsen af kvindelige præster. Søndag den 5. januar hed overskriften til Politikens (Pol) største forsideartikel "Kirkeopgør om bøsser". Rektor Niels Thomsen fortalte her, at den af biskopperne bestilte rapport var på vej. Samfundets syn på homofilien havde ændret sig, hvilket viste sig ved indførelsen af det registrerede partnerskab, udtalte Thomsen. En sådan accept af en alternativ livsform måtte Folkekirken forholde sig til, idet man almindeligvis antager, at Folkekirken ikke går på tværs af gældende lovgivning. Videre oplyste Thomsen, at der forelå to udkast til ritual for bøsser og lesbiske, hvoraf det ene lændede sig tæt op ad det gældende ægteskabsritual, medens det andet tydeligt skelnede mellem en kirkelig velsignelse af et homofilt forhold og ægteskabsritualet som bærende en samfundsinstitution til slægtens videreførelse. Pastor K. Lindhardt Jensen, IMs formand, udtrykte ikke overraskende, at man ville gøre alt for forhindre virkeliggørelsen af kirkelig velsignelse af homoseksuelle parforhold. De homofile var på deres side var ikke tilfredse med, at de jvf. forslagene skulle omkring rådhuset for at kunne komme i kirken. Der ønskedes en regulær vielse i overensstemmelse med dansk tradition, sagde sp. Henning Reelsbo.

Næste dag kunne man læse i Ber. Tid., at Folketingets partier stort set var positive over for indførelsen af et velsignelsesritual for homofile par. De kirkepolitiske ordførere Torben Rechendorff (K), Tove Lindbo Larsen (S) og Margrethe Auken (SF) var derimod ikke ganske på linje med hensyn til om ritualet skulle gøres retsgyldigt, hvad der ville kræve en lovændring i Folketinget.

Imidlertid syntes det som om både Niels Thomsen og Pols.

journalist havde været lovligt tidlig ude med nyhederne. I en udtalelse fra Thomsen, trykt i KD 07.01, fremgik det, at der ikke forelå udarbejdede forslag, og at udvalget ikke havde afsluttet sit arbejde med hvilke forslag man ville fremlægge for biskopperne til eventuel beslutning. Foreløbig nøjedes man altså med at overveje i udvalget.

Flere af biskopperne var bestemt ikke tilfredse med Thomsens udspil. Og af udtalelser til KD 08.01 fremgik det, at bispekollegiet stod splittet i synet på betimeligheden af overhovedet at udfærdige et ritual i nævnte anliggende.

I debatten svirrede ordet "velsignelse" vidt omkring. Lærde og mindre lærde folk formulerede sig. En praktisk-teologisk artikel af sp. Jørgen Kjærgaard forekommer væsentlig i den folkelige samtale. Som mange andre betonedes JK, at kirken som sådan ikke havde en velsignelse at dele ud af. Men han forstod godt forvirringen når mange var af den opfattelse, at kirken var en selvstændig, særlig moralsk instans, der kunne acceptere og forkaste dette og hint. Forklaringen fandt han i det kirkelige bryllup, hvor en række disparate elementer blev holdt sammen, såsom gudstjeneste, jura, privat fest. Kirkens velsignelse var ikke dens egen men Guds velsignelse, som kirken ikke kunne nægte nogen. Velsignelsen var simpelthen forkyndelse, og ikke en magisk handling eller "et gummistempel" til evig godkendelse af ting eller personer, som den lyses over. KD 14.01.

Et fællestræk i diskussionen syntes at være at et overvejende flertal af deltagerne mente, at den enkelte præst burde stå frit, om hvorvidt han/hun ville være ritualforvalter. Et andet synspunkt, som man mødte gang på gang både i kirkelige og ukirkelige kredse, bestod i et ønske om, at nu var tiden inde til at afskaffe den kirkelige vielse som en gyldig juridisk handling, så at brylluppet ikke længere havde en politisk, samfundsmæssig funktion i kirkeligt regie. Se f. eks. mediemanden Niels Højlund i EB 12.01. Men som det tørt hedder i Thomsen-udvalgets rapport (som behandles længere fremme): "Der er ikke særlige teologiske grunde, der taler imod en sådan ordning, men heller ikke særlige grunde, der taler for." (s.46).

Henning Reelsbo advarede imod den "biblicistiske og umodne "duel på skriftsteder"", som han fornemmede diskussionen om et velsignelsesritual for homofile i høj grad bestod af. Man burde tage

fat på selve bibelsynet og gøre det sobert, så man ikke minimerede faktiske bibelske fordømmelser af homoseksualitet. Evangeliets indhold var Kristi velgerninger og ikke bibelens i høj grad forældede materialetik, som de såkaldt bibeltroende holder sig til. - H.R. i en recension i Prf. Bl. no. 3, s.45ff.

Et helt andet standpunkt fremkom da otte højrefløjsorganisationer i januar udsendte deres annoncerede rapport om problemstillingen "Kærligheden glæder sig ikke over uretten". Heri argumenteredes imod enhver form for kirkelig velsignelse, herunder et forbønss-ritual, af homofile par. Som ventelig hvilede bevisbyrden på udsagn i såvel GT som NT. I den forbindelse bragte rapportens forfattere ikke meget nyt på bordet med deres skabelsesteologiske overvejelser og påberåbelse af Jesus og Paulus. Mere spændende forekom en inddragning af historiske, sociologiske og psykologiske elementer i debatten plus en del skarp, aktuel polemik. Det hævdedes, at ensporet homoseksualitet ikke længere er trendy, så problemet med vielser er overdrejet. Man gjorde en del ud af biseksualiteten, som påstodes at være på mode. Megen plads brugte rapporten på en godtgørelse af, at homoseksualitet har været kendt fra den græske oldtid og i bibelen som en disposition, og at det altså ikke først er i nyere tid, at man har nået til den erkendelse, og følgelig var de bibelske formaninger nutidigt relevante. Det lille skrift gør også en del ud af promiskuiteten blandt bøsser og lesbiske. Kærlighedsbegrebet analyseres ud fra den betragtning, at der er forskel mellem den almene kærlighed og så den seksuelle kærlighed, som kun har plads i ægteskabet mellem mand og kvinde. Endelig anbefales en forstående sjælesorg fra menighedens side over for de homofile.

Højrefløjens debatindlæg vakte ikke den helt store diskussion, men overhørt blev den nu ikke. Indre Mission var som ventelig begejstret. På IMs årsmøde omtalte Lindhardt Jensen i sin formandsberetning det alternative indlæg som "et eminent sagligt og dygtigt arbejde". IMs "Årbog 1997", s. 6. De ret få modindlæg noterede sig den renfærdige tone, men selve indholdet og konklusionerne var man ikke begejstrede for. Se f. eks. Information 3001, hvor sp. Mikkel Wold trods anerkendende ord om det solide arbejde, som rapportens forfattere havde ydet, fandt at der var anvendt et (for) konservativt bibelsyn og man havde misbrugt kirkehistoriske synspunkter, således at synspunkterne ikke var blevet sat ind i en aktuel, kristen sammenhæng. Endvidere spurgte

han om, hvorfra ophavsmændene til rapporten vidste at biseksualiteten var ved at afløse homofilien.

Rapporten havde tilsyneladende også som en utilsigtet bivirkning en større og større samling på højrefløjen, hvor gamle stridsøkser graves ned og nye våben hentes, mod hvad der anses for at være fælles fjender. Sp. Børge Haahr Andersen kunne oplyse, at højrefløjens lægfolk og præster mødtes til drøftelser som aldrig før. Missionsvennerne (MV) no. 16, s.1. Om vi kan vente en slags kirkesplittelse med mange, nye højrefløjsvalgmenigheder er det for tidligt at udtale sig om. Konkrete udsagn og planer herom foreligger ikke, og det trods megen udtalt vrede mod biskopperne og folkekirkeinstitutionen. Men at det i forbindelse med ritualdiskussionen gærede voldsomt blandt mennesker tilknyttet IM og LM var åbenlyst. Lindhardt Jensen fandt dog ikke, at situationen endnu var af den art i Folkekirken, at man burde forlade den. "Jeg vil derfor hellere true med at blive end med at gå." - IMT no. 5, s.19, og stod hermed på linje med Vilhelm Becks berømte: "Vi bliver til vi bliver smidt ud." Og selvom Lindhardt Jensen kunne føle en samstemthed med LM-folk i bekymring for Folkekirkens situation betonedede han, at IM afveg noget fra LM i embeds- og kirkesyn; rent faktisk følte LJ sig stærkt knyttet til Folkekirken, selvom han ikke betragtede en kirkespaltning som udelukket. IMT no. 1, s.18. I LM så man afslappet på et eventuelt skisma, som vel kunne være betænkeligt. "Men det er alligevel forsåvidt kun et organisatorisk og strukturelt problem. " - Redaktør cand. theol. Carsten Skovgaard-Holm. MV no. 3, leder.

Fakultetsleder ved Menighedsfakultetet Leif Kristiansen mente at problemet om at forblive i Folkekirken ikke kunne besvares så enkelt som drejede det om at bare at blive eller gå ud. Det måtte være en stadig anfægtelse at være i en kirke, der imod bibel og bekendelse velsignede synd. For det andet måtte man bruge den kirkelige frihedslovgivning og værne om forkyndelsen ved dens ordninger, og "boykotte alle, der går ind for de modernistiske og bibel-modstridende ordninger." Desuden måtte man ikke afbryde forbindelsen med de mennesker der dannede evangelisk-lutherske frimenigheder. LK: Folkekirken igen til debat. Vennebladet. Informationsavis 1997 - 1998, s.2.

Større opmærksomhed end højrefløjens indlæg og overvejelser i homofilidebatten vakte Thomsen-udvalgets 101 sider store rapport,

der blev offentliggjort den 20. maj i Århus bispegård. Betænkningen havde titlen "Registreret partnerskab, samliv og velsignelse". Tonen i dette indlæg virker umiddelbart saglig, afvejet og konstruktiv, men teologisk ikke meget givende. Måske en smule klinisk i sine sociologiske og psykologiske analyser. Ikke mindst falder den loyale forholder sig til forskelligartede synspunkter i øjnene. Men modtagelsen var blandet. EB bragte et fotografi af hovedbestyrelsen i Landsforeningen af Bøsser og Lesbiske i stor jubel. "Vundet slag for bøsserne" hed bladets overskrift. Og vitterlig var det Landsforeningen, som havde sat hele sagen igang. Begejstringen var dog et eksempel på at sælge skindet, før bjørnen var skudt.

Rapporten konkluderede, at det registrerede partnerskab ikke gik på tværs af den kristne dogmatik og etik. Man finder ikke argumenter mod homoseksuel praksis for tilstrækkeligt holdbare, hvad enten disse bygger på almenetik, eller på historisk tidsbestemte udsagn i bibelen, ligesom man ikke tilslutter sig opfattelsen af det skabelsesordningsteologiske aspekt, inspireret af Luther, at alene ægteskabet mellem en mand og en kvinde kan danne rammen om familien og seksuallivet. Rapporten finder derfor ingen principielle grunde til at afvise indførelsen af et kirkeligt ritual for folk i registreret partnerskab. Derimod er udvalgsmedlemmerne i tvivl om hvorvidt der foreligger et egentligt praktisk behov. Alligevel anbefaler man et vejledende ritual med en eventuel afprøvningsperiode. Men det understreges, at den enkelte præst bør stå frit om vedkommende vil forestå et sådant ritual.

Som nævnt foran fremlagde udvalget forslag til biskopperne om et ritual for samlevende homofile. Tre modeller opstilledes. Et hvor parallelen var helt tydelig til det brugte ritual for velsignelse af borgerligt indgået ægteskab; dette forslag ville komme nær en ligestilling mellem det traditionelle ægteskab og det registrerede partnerskab. Det andet ritualudkast havde ingen tilspørgsel, men indeholdt en forbøn for parret med navns nævnelse ved en almindelig gudstjeneste men ingen velsignelse over parret specielt. Endelig foreslog udvalget et ritual, der indeholdt tilspørgsel, bøn og velsignelse, men som alligevel klart adskilte sig fra ægteskabsritualet. Derimod fremlagde udvalget ingen refleksioner angående et partnerskabsstiftende ritual.

Henning Reelsbo var stort set tilfreds med rapporten. Men han

udtrykte bekymring over at rapportens forfattere ikke plæderede etisk for en kirkelig velsignelse af partnerskabet, således at man gennem den fremmede de homoseksuelles ligestilling i samfundet. At kommissionen ikke beskæftigede sig med et fællesskabsstiftende ritual beklagede han, men i den givne situation måtte man så håbe at biskopperne tilsluttede sig det ovenfor først nævnte ritual. HR: En etisk difference. Prf. Bl. no. 29, s.654 - 657.

Som ventelig var højrefløjens imod rapportens konklusioner. Et særdeles skarpt indlæg kom fra adjunkt ph.d. Carsten Elmelund Petersen, som beskyldte udvalget for ikke at bygge på bibel, bekendelse og Luther, og for måske at tilstræbe en ødelæggelse af ægteskabet, og måske ville vildlede biskopperne, samt for uredelighed i beskrivelse af andre synspunkter. Thomsen og hans udvalg "er blevet bannerførere for protestantismens undergang i Den danske Folkekirke". CEP: Thomsen-udvalgets rapport. IMT no.23, s.12 -15 (citater s.15).

På samme linje som CEP lå sp. dr. theol. Jesper Høgenhaven i en udførlig artikel "Teologiens afskaffelse". Prf. Bl. no.34, s.774 - 783. JH havde ikke høje tanker om rapporten; når man alligevel måtte tage den alvorligt var det på grund af dens kontekst, nemlig det faktum at Folkekirkens biskopper havde nedsat Thomsen-udvalget, og at den gennem biskopper var blevet lagt frem til officiel diskussion i kirken. Høgenhaven mente, at rapporten prioriterede samfundsmæssige aspekter, således at kirkens handlinger blev bedømt ud fra juridiske og religionssociologiske perspektiver, der endda kunne bære præg af en vulgærmarxistisk tankegang. Og intetsteds foretog man en teologisk vurdering af ægteskabets væsen. I det hele taget var den teologiske analyse meget lidt underbygget. Det gjaldt både eksegetisk som i bedømmelsen af luthersk-evangelisk tankegang. En særlig hvas kritik rettede Høgenhaven mod rapportens angiveligt reflektionsløse brug af ordet velsignelse. Meget sørgelig fandt han den overfladiske afvisning af de lutherske teologi som bare en ideologisk overbygning af en svunden tids samfundsforhold, ligesom det var banalt at henvise til bibelteksternes tidsbestemthed og dermed manglende forpligtende aktualitet. Og Høgenhaven mente at kunne fastslå, at "det drejer sig om en total afstandtagen fra den luthersk-evangeliske teologi" der ligger til grund for brudevielsen i den danske folkekirke"(s.782).

KD opfordrede til betænkningstid inden man brød kirkens praksis

fra første tid, og opfordrede biskopperne til efter moden overvejelse at afvise et velsignelsesritual. KD 21.05. Bortset fra KD var dagspressen velvilligt indstillet over for rapporten. I Weekendavisen 23 - 29 maj harcellerede den kendte kommentator Ulrik Høy dog over epokens falden på halen for seksualiteten i alle dens former som den afgørende faktor i menneskelivet. Og nu var kirken helt med på vognen. "I kort begreb: Det tog kun 30 år at gøre sex til Gud, kirken latterlig og ægteskabet til grin."

I KD kom der en storm af læserbreve, ofte af ubehagelig karakter med personlige angreb på udvalget og ikke mindst på biskop Kjeld Holm, der skulle man tro et interview i Ber.Tid. 01.06 i særlig grad var udset som Prügelknabe af de utilfredse med rapporten. Uviljen mod Holm skyldtes primært, at han havde luftet tanken om et vejledende ritual i sit stift for velsignelse af folk i partnerskab.

På IMs årsmøde skærpede Lindhardt Jensen foreningens tone over for Folkekirken, som han mente var i en fortløbende forrædelsesproces. Således fandt han konklusionen i Thomsen-udvalgets rapport "rystende", og han hævdede, at indførelsen af et ritual for velsignelse af registrerede partnere ville medføre, at Folkekirkens ritualbog ikke stemte overens med kirkens bekendelsesskrifter iøvrigt. Ligeledes advarede LJ i kraftige vendinger om, at der ville fremkomme skarpe skel i Folkekirken, hvis en sådan situation skulle opstå. Iøvrigt oplyste han, at IMs folk formentlig nok tjenstligt ville arbejde sammen med ikke-bibeltro kirkefolk, men at man ikke ville have noget frivilligt samarbejde med sådanne mennesker. "Årbog 1997", s.6-8. Iflg. IMT no.26, s.5 fremkom der på årsmødet flere indlæg, som tilkendegav at smertegrænsen var ved at blive nået i forholdet til Folkekirken, hvis det foreslåede ritual blev indført. Men Lindhardt Jensen og biskop Karsten Nissen opfordrede indtrængende IMs støtter til at forblive i Folkekirken.

En særdeles skarp indsigelse mod ideen om indførelse af det omtalte ritual kom fra sp. Esper Thidemann Nielsen, Århus, der ved flere lejligheder lagde afstand til både rapporten og sin biskop. "Der er tømret en meget kraftig plade til folkekirkens ligkiste med Thomsen-udvalgets rapport og de efterfølgende udtalelser fra biskopperne Kjeld Holm og Jan Lindhardt," udtalte han til EB 24.07

Fra grundtvigsk hold gik man ikke så meget op i den nye rapport. Dog var Lars Holm utvetydigt positivt indstillet. Han fandt det

ulogisk, at man menneskeligt kunne gå ind for det registrerede partnerskab og samtidig forkaste en kirkelig velsignelse af to partners forholds. Det var at afvise partnerskabets legitimitet. Dsk. Kt. no. 14, s. 211. Samme linje stod provst Jens Ole Henriksen på i sin ovenfor citerede formandsberetning, hvor han dog betonedede, at Kirkeligt Samfunds bestyrelse ikke stod samlet i dette spørgsmål. Indtrængende bad JOH højrefløjens ligefrem forlange samvittighedsfrihed i denne sag, så at de der som præster gik ind for et ritual fik lov til at gøre, hvad de kristeligt set fandt rimeligt. S. 325 - 327.1 Dsk. Kt. no. 22 og 23 havde JOH en artikel med titlen "Det registrerede partnerskab og teologien", hvor han forsvarede sine synspunkter så arrogant, at det vakte mere end hovedrysten i flere indlæg i bladets no. 25.

Jan Lindhardt var tydelig irriteret over højrefløjens massive afvisning af Thomsen-rapporten. I KD 24.06 udtalte han, at et lille flertal ikke skulle bestemme kirkens retning, hvis et befolkningsflertal ønskede et ritual for registrerede par. Men biskopperne burde på den anden side ikke indføre et ritual uden at der forelå et markant flertal for det blandt deres præster. I en leder i IMT no. 27 afviste Lindhardt Jensen, at modstanderne kunne repræsenterede et lille mindretal. Direkte "rystende" fandt han Lindhardts opfattelse at biskopperne skulle lade sig lede af flertalsafgørelser, altså i stedet for af Guds ord.

Hvor stor eller svag en opbakning tanken om et velsignelsesritual var folkeligt set lader sig ikke afgøre. Et fingerpeg var dog en undersøgelse fra Viborg stift (godtnok det mest indremissionske af stifterne), hvor 84% af menighedsrådene sagde nej til et ritual og 82,7 % af præsterne indtog samme holdning. Mr. Bl. no. 10, s.3. Biskop Lise Lotte Rebel oplyste, at hun havde modtaget over 100 henvendelser i Helsingør stift og alle disse var negative over for ideen om et ritual. Jan Lindhardt mente, at hvis det var tendensen generelt manglede biskopperne den efterlyste folkelige respons. KD 23.09.

Den 25.10 kunne KD efter en rundspørge hos biskopperne meddele, at disse efter al sandsynlighed ville afvise et ritual på deres møde i uge 44. Af de 12 biskopper var kun Jan Lindhardt og Kjeld Holm positive over for tanken. Begrundelserne for afvisningen var forskellige, men at man havde lyttet til den udbredte negative holdning var evident. Tiden var ikke moden til denne novitet,

syntes man at mene. Derimod forekommer accepten af det registrerede partnerskab at være udbredt blandt biskopperne. Alt tydede på en slags kompromisholdning. Men selvom en sådan løsning er nok så dansk i sin lytten efter flertallets røst, vakte den ikke bare jubel. Svend Bjerg sammenlignede bisperne med vejrhaner og mente, at deres holdning ville udspringe af taktik. Sp. Ivan Larsen, der selv lever i registreret partnerskab, lagde klart ud: "Det er den homoseksuelle pardannelse, der skal lyses i kuld og køn." Endvidere oplyste han, at Landsforeningen af Bøsser og Lesbiske ville henvende sig til Folketinget og de kirkepolitiske ordførere og ad politisk vej vil prøve at få indført et velsignelsesritual. Men som dr. theol. h.c. Rudolph Arendt senere bemærkede, var det ikke hændt tidligere at Folketinget havde gennemtrumfet et ritual imod biskoppernes og menighedernes holdning. KD 21.11.

Den 29.10 kunne man læse en kortfattet meddelelse fra RB i Pol. s.2 ang. biskoppernes beslutning. Forskellen til Pol.s store forsideopsats fra januar er et slående og symptomatisk eksempel på en debat, der efterhånden fra at have vakt høj søgang syntes at være endt i et par bølgeskvulp i den ikke-kirkelige offentlighed.

Biskoppernes presseudtalelse var dateret den 28.10 og underskrevet af biskop Kresten Drejergaard. Biskopperne var nået til den konklusion, at registreret partnerskab ikke divergerer mod Folkekirkens bekendelsesgrundlag, nemlig retfærdiggørelsen ved tro. Med hensyn til homofili afviser biskopperne fordømmelse af par, der lever i registreret partnerskab. Bispekollegiet har noteret sig den udbredte uvilje mod et autoriseret ritual og iøvrigt andre former for velsignelsesritualer. Hensynet til det kirkelige fællesskab afholdt biskopperne fra at gå ind for et ritual. Men på den anden side ønskede de netop af hensyn til fællesskabet, at der måtte være plads til en markering af gudstjenestelig art i forbindelse med registreret partnerskab. I påkommende tilfælde henvistes den enkelte præst til søge sin biskops vejledning.

Biskoppernes kompromisløsning fandt både højrefløjen i kirken og Foreningen af Bøsser og Lesbiske samt dele af dagspressen utilfredsstillende. En udbredt bekymring var, at der kunne opstå forskellig praksis fra stift til stift, og at det biskoppelige initiativ istedet for at samle ville splitte og skabe vilkårlighed. Hertil bl.a. KD 01.11 med citater fra andre avisers ledere, og også en fyldig indsigelse fra folkene bag rapporten "Kærligheden glæder sig ikke

over uretten", trykt i KD 24.11. Fhv. landsdommer Torkil Pape krævede, at biskopperne i de enkelte stifter for at afklare forvirringen nu måtte give besked på, hvad der skulle forstås ved "en gudstjenestelig markering af indgåelse af registreret partnerskab". KD 04.11. Utvivlsomt vil en manglende sikker håndtering af biskopperne i dette spørgsmål kunne medføre konflikter i den kommende tid.

Teologien og folkekirken

Et uopgiveligt emne i disse år synes at være K.E. Løgstrups teologiske og filosofiske tænkning. De mange nyoptryk af hans bøger bevirker det. Hans talentfulde elever bidrager til det. Og på en eller anden måde må de Løgstrupske ideer altså ramme noget som publikum her og i udlandet kan bruge, og det gælder en meget bred kreds, hvor præster og teologer i almindelighed næppe udgør den mest hengivne skare. Hertil professor Svend Andersens artikel: En klassiker fra Fakultetet. Nyhedsbrev. Det teologiske Fakultet, Aarhus Universitet. no. 1, s. 35 - 37. Men i Tidehverv er man fortsat som i årtier i opposition til Løgstrup. Sp. Ole Brehm Jensen, der er mag.art. i filosofi, mente, at Løgstrups ærgerrighed med på éngang at fungere som luthersk teolog og samtidig som fænomenolog at ville konstruere sig frem til et naturligt gudebillede var et håbløst foretagende, der forbigik forkyndelsens kategori og ikke anerkendte synd og dom og kærlighed i luthersk tolkning. Løgstrups tankeverden var et forsøg på at gøre kristendomme spiselig for nutiden, men hans ideer burde snart anbringes på et museum for sære sager. - OBJ: Fænomenologi contra Forkyndelse. Tidehverv no. 1, s.20 - 22. På den kirkelige højrefløj i Danmark beskæftigede man sig sjældent med Løgstrup. En undtagelse var lektor ved Menighedsfakultetet, dr.theol. Kurt Christensen, der i en artikel i Fønix no.2, Skabelse og tilintetgørelse, s.22 - 45, gjorde op med det Løgstrupske gudebillede, som han fandt problematisk set en fra klassisk teologisk gudsforståelse og bibelsk tankegang, og faktisk nærmede Løgstrup sig iflg. KD en ontologisk panteisme. Også metodisk fandt KC uklarheder i Løgstrups system.

Optagetheden af Søren Kierkegaard stod stadig i blomst. Sit videnskabeligt mest prægnante udtryk fik den gennem en meget anerkendt disputats af professor, mag. art i filosofi Arne Grøn

"Subjektivitet og Negativitet: Kierkegaard", Gyldendal. Men de kierkegaardske teologer synes ikke at have samme folkelige respons som Løgstrup-folkene. I Tidehverv var man ikke tilfreds med Grøns tolkning af Kierkegaard. "Filosoffen Grøn kan ikke tænke teologisk." Grøn var en human tænker, der ikke begreb Kierkegaards afgjorte skelnen mellem kristendommen og den humane religiøsitet. Den absolutte fordring hos Kierkegaard bliver hos Grøn til et krav begrundet i menneskets natur. Sp. Sten Vedstesen: Grøn teologi. Tidehverv no.7, s.151 -154.

I år begyndte udgivelsen af en ny, kritisk udgave af Søren Kierkegaards samlede værker. Det drejer sig om ialt 55 bind. Begrundelsen for værket er dels det utidssvarende og upræcise ved tidligere udgivelser; dels at gøre Kierkegaard tilgængelig for nutidslæsere, der mangler almenviden om Kierkegaards samtidsforhold.

Lektor Jørgen I. Jensens bog "Den fjerne kirke" havde fortsat publikums bevågenhed og opnåede det for et stort, teologisk værk sjældne at blive trykt i sit andet oplag. Professor Theodor Jørgensen fandt en forklaring af bogens succes deri, at den fungerede som en apologi for den forhåndenværende tilstand i kirken - både for kirkeinstitutionens menighedskristne, og for den fjerne kirkes anende kristne og endelig for "de elitære, de dannede bevidste Johanneskristnes forskelligartede individuelle tilknytning til kristendommen". Men er alt som det skal være i Folkekirken, spurgte han. TJ: Jørgen I. Jensens "fjerne kirke". Teolinformation, København, s. 32 (s. 29 - 32).

Ligesom på andre fagområder synes efteruddannelse at spille en voksende rolle for præsterne. Man kan vel sige, at praktisk teologiske spørgsmål kom på dagsordenen som det ikke længe havde været tilfældet. Peter Krogsøe beskrev situationen i sin beretning på Præsteforeningens repræsentantskabsmøde: "Videre- og efteruddannelsesområdet har det seneste år været præget af en frodig, men også lidt forvirrende udvikling." no. 12 - 13, s. 292 (s. 290 - 299).

Interessen samler sig navnlig om de tre foretagender: Pastoralseminariet, Præstehøjskolen og ikke mindst den til tider omdiskuterede institution Præsternes efteruddannelse. Disse ekspanderende uddannelsesinstitutioners opgave er at forøge præsternes praktiske viden så at de bedre bliver i stand til at kommunikere med menigheden. At der i denne holdning ligger en kritik af den hidtidige

undervisning ved de teologiske fakulteter kommer lejlighedsvis til udtryk. Men fra fakulteternes side var man uenig i kritikken og fremhævede nødvendigheden af et traditionelt teologisk studium som basis for præstegerningen. - Hertil bl.a. KD 25.01, 29.01, 30.01, 01.02. Kjeld Holm, der havde startet diskussionen om forholdet mellem universitetsteologi og den pastorale gerning, så det som en tendens, at der var en for ringe samtale mellem kirken og teologien, og at kirken havde for lidt evne til at sige ting, der føltes vedkommende af samfundet. Den teologiske uddannelse var ikke uden skyld i, at kun et beskedent antal præster gjorde sig gældende i kulturdebatten. For Holm drejede det sig ikke bare om præsternes efteruddannelse; hans intention bestod i at der tidligt i det teologiske studium skabtes en fornemmelse af sammenhængen mellem teori og praksis for de kommende præster. KD 21.02, kronikken.

Jesper Høgenhaven mente, at de nye præster ikke skulle tvinges ud til kurser og lignende, men at de burde have tid og frihed til at beskæftige sig med teologien, så at de kunne levere lødige prædikener. At præsterne fik lov til at leve i en teologisk engagerethed krævede provsters og biskoppers håndsrækning, ligesom andre præster og menighedsråd burde være varsomme over for de nyansatte og ikke stille urimelige krav. KD 26.02.

Holms formening om de teologiske fakulteters manglende samfundsengagement vakte som venteligt protester fra både universitetslærere og præster. Således skrev dekanen for Det teologiske Fakultet i København, professor Jens Glebe-Møller, at teologien jo udgjorde en del af det danske samfunds tradition. Vi ville være ilde stedt, hvis der ikke var mennesker som kunne læse bibelen på grundsprogene og studere Luther på tysk og latin. Desuden overså Holm fakulteternes udadvendte virksomhed, ligesom han ikke bemærkede, at lærerne på mange fronter gjorde sig gældende i dagens debat. Endelig fandt Glebe-Møller det mere end betænkeligt at fremelske en praksis uden teori. For den fungerende præst var det netop nødvendigt at have et videnskabeligt grundlag, så at han/hun ikke blev bytte for modetrends i tiden. KD 27.02.

I maj arrangerede Det teologiske Fakultet ved Aarhus Universitet i denne forbindelse en åben høring om forholdet mellem undervisningen på de teologiske fakulteter og den praktiske præstegerning. Høringen var inspireret af den ovenfor nævnte debat og frembragte

mange forslag og overvejelser, som måske senere kan realiseres. Prf. Bl. nr. 20, s. 485 og KD 23.05.

Et af de væsentligste indlæg om forholdet mellem kirke og teologi kom - mener jeg - fra dekanen ved Det teologiske Fakultet i Århus Peter Widmann i Nyhedsbrev fra fakultetet no. 2, s. 15 - 21. PW understregede, at universitetsteologien og præstestanden havde fælles anliggender og levede i gensidig inspiration. Teologi blev der drevet på mange fronter, og PW udtrykte anerkendelse af efteruddannelsen, hvis institutioner der skulle samarbejdes med også fra fakulteternes side. Men universitetsteologien havde også sin uopgivelige, kritiske sundhedskrav, så den ikke blot indtog en kirkelig funktion; hvilket kirken kun kunne være tilfreds med. Den videnskabelige teologi efterprøvede nemlig den kristne selvforståelse og den forhåndenværende sigen-fra over for den kristne lære. Det betød, teologien kun eksisterede som en selvstændig disciplin, når den stod i sammenhæng med en livskraftig kristendom. For dialogens skyld måtte præsterne være videnskabeligt skolede, og den proces var livslang, samtidig med at de var sig bevidste som teologiske væsner i deres praktiske og personlige arbejde.

Frimenighedspræst Torben Bramming, der er en af tidehvervgrundtvigianismens mest livfulde debattører, følte sig utilpas ved den megen tale om præsternes kompetence og professionalisme og den psykologiserende optagethed af præstens person og lederrolle. Hvorved optagetheden af Guds ord rykkedes bort til en dyrkelse af personligheden, hvorved man havnede i liberalteologiske positioner fra århundredeskiftet. - TB i Prf. Bl. no. 9, s. 209 - 215.

Landssekretær ved Menighedsfakultetet Michael Lerche Nygaard hilste debatten om præsteuddannelsen velkommen. Den havde frembragt synspunkter, som svarede til de bevæggrunde der havde ført til Menighedsfakultetets oprettelse. Beklageligvis tog fakulteterne ved Københavns Universitet og i Århus sig ikke meget af den fremførte kritik, men gik videre med sin fastlåste, selvtilstrækelige, ukirkelige form for videnskab. Vennebladet no. 7, s.2.

Lektor ved Pastorseminariet i Århus Helge Baden Nielsen mente, at man i debatten havde rettet blikket for meget på de nyansatte præsters situation og mindre på præsteuddannelsen som helhed. Til en afhjælpning af Folkekirkens formidlingsproblem foreslog han at den teologiske uddannelse i højere grad fik et

praktisk sigte, således at undervisningen på Pastorseminariet forøgedes med fem måneder og at de unge teologer kom til at øve en praktisk præstetjeneste i sognene under opsyn af den stedlige præst. HBN pegede også på det hensigtsmæssige i at de vordende præster indgik i et kommunikativt samarbejde med andre studerende og de respektive lærere, således at den akademisk eksklusivitet kunne undgås. HBN: Præsteuddannelsen - mellem teori og praksis. Prf. Bl. no. 22, s. 514 - 526.

Men det forslag dur ikke, skrev sp. Eva Tøjner Götke i Prf. Bl. no. 30, s. 693-697. Man kan ikke uniformere en efteruddannelse. Præsterne må selv finde ud af hvilke kurser de vil frekventere. De største erfaringer får man som præst i samlivet med sit sogn og gode kolleger. Netop den selvstændige erfaring er af værdi. Uhyre vigtigt er det at universiteterne formidler viden, da teori kommer før praksis. Præster må være akademisk skolede, så de kan forholde sig reflekteret til den evangelisk-lutherske kristendom.

Lektor Lone Fatum mente, at forbrugerismen i samfundet også havde grebet Folkekirkens medlemmer, hvorfor de ikke respekterede præsterne som teologer men betragtede dem som servicearbejdere, og disse på deres side havde svært ved at forholde sig seriøst til sig selv som fagpersoner. Alt for mange præster opgav derfor at beskæftige sig med teologi og kastede sig over alskens aktiviteter, som ikke skabte et fællesskab omkring kirken. Menighedsrådene havde deres skyld i miseren med deres aktivitetskrav til præsterne og tilsvarende manglende interesserethed i det teologiske anliggende. KD 30.07.

Svend Bjerg og Palle H. Steffensen, der i 1995 vakte megen debat ved pamfletten "Den ualvorlige præstekirke", kastede sig med deres nye, lille bog "Den magtfulde kirke" ud i et nyt opgør med udbredte tendenser i Folkekirken. Institutionen var efter deres mening helt marginaliseret i samfundet, og den ejede ikke liv og kraft og indflydelse. Den teologiske holdning i kirken var præget af en afmagtsneurose, som mange (de fleste?) præster ikke var sig bevidst, fordi de var passive, selvglade, konserverende, realitetsblinde, havde en dårlig teologi, og savnede pædagogisk/psykologisk sans i deres forsøg på at formidle budskabet. Et særligt bidende angreb rettedes mod Jørgen I. Jensens bog "Den fjerne kirke", som blev fraskrevet kristen substans og som åbenbart fandt det helt i sin orden, at den nære kirke var folket uvedkommende,

medens interessen for Jensen udelukkende bestod i at beskrive en æstetiserende, romantisk, anende, fjern kirke.

I stedet for den udbredte afmagtsteologi, der gjorde kirken usynlig og ligegyldig ville Bjerg og Steffensen fremme den kærlighedens magt og autoritet, der udsprang af evangeliet. Her plæderedes så for mere levende miljøer, større åbenhed i det kirkelige liv, voksenundervisning og kristelig selvkritik. En sådan magtudfoldelse ville aktualisere den skjulte kirke, som er præsent i den synlige kirke. Folkekirken burde åbne retningen i kultur og samfund mod Guds rige ved at formulere en evangelisk modkultur.

Som ved forfatternes førnævnte tidligere publikation vakte den nye bog mere irritation end egentlig debat, hvilket måske skyldes Bjergs og Steffensens skrårige facon, der ikke indbød til dialog - selvom om de to herrer vel ikke altid skød ved siden af deres målskive: Folkekirken.

Teologisk førte de gamle kirkelige retninger sig ikke meget frem. Mange føler, at de er blevet for uprofilerede. Ikke mindst grundtvigianismen står for skud. Som Niels Thomsen rammende udtrykte det: "Totalgrundtvigianismen har bredt sig så meget, at alle med et vist kulturåbent syn kalder sig grundtvigske uden at forbinde ret meget med det." KD 02.09. Derimod synes det nationale at optage de grundtvigske så meget som nogen sinde, hvilket viste sig i sommer, da Dsk. Kt. havde talrige ophidsede læserindlæg (se især no. 18) efter at bladets ene redaktør Hans Hauge i no. 11 havde skrevet, at kun strømmen af folkepensionister, der drog over grænser for at købe dåseøl med mere ville lide skade, hvis grænsen mellem Danmark og Tyskland forsvandt. Men at definere grundtvigianismen er da vanskeligere end nogen sinde før, så Lars Holm kan nok have ret, når han skriver, at "Det grundtvigske skal ikke betragtes, det skal leves." Dsk. Kt. no. 27, s. 403.

Også Tidehverv kører fortsat på nationale eller om man vil nationalistiske, populistiske strømninger i sine kampagner mod EU og i advarsler mod at Danmark skal blive til et multietnisk samfund. Et markant eksempel herpå er Søren Krarups tale "I undergangens angst" på Dansk Folkepartis landsmøde den 4. oktober, trykt i Tidehverv no. 10, s. 202 - 205.

Biskopperne

Den åbenlyst voksende opmærksomhed om bispeembedet fremkalder i disse år adskillige overvejelser. Jesper Høgenhaven vedgik, at biskopperne godtnok havde konkrete, praktiske opgaver at varetage. Men deres virke skulle primært ikke ses ud fra en administrativ synsvinkel; men derimod fra en teologisk. Men desværre forelå der ikke klare regler for deres faktiske myndighed. Høgenhaven pegede i den forbindelse bl. a. på bispemøderne, der har udviklet sig til et vigtigt forum uden at der dog foreligger tekster der omhandler disse sammenkomsters kompetence, ligesom han fandt det uheldigt, at biskopperne generelt udtrykker sig i stor samdrægtighed. Han pegede på en svigtende teologisk kompetence hos biskopperne, når nogle biskopper omgiver sig med teologiske rådgivere. Kort og godt følte Høgenhaven, at bispestillingens funktioner ikke var tilstrækkeligt afklarede. KD 15.03.

I Roskilde stift afholdtes der bispevalg. Den fremtrædende grundtvigske skikkelse Bertil Wiberg gik af. Som i det nutidige politiske liv synes det ikke at være et partiprogram, der tiltrækker vælgerne, men personer med den største karisma som vækker interessen - hvilket vel også hænger sammen med, at de kirkelige grupperinger som sagt er vanskelige at afgrænse i dag. Som kandidater til Wibergs embede opstilledes fra grundtvigsk hold Jan Lindhardt og Ole Christian Ivertsen. Kredse af bred observans opstillede Henning Nørhøj, Rønde, der optrådte usædvanligt vidtfavnende, iflg KD 04.03 mente han, at "den grundtvigske arv må forenes med den aktive og kulturåbne kirkelighed fra KFUM og K og Indre Mission". Endelig opstilledes som bispeopløbets sorte hest provst Simon Nielsen der erklærede sig som grundtvigianer, men også vedgik at have lært af Tidehverv og højkirkeligheden.

Så vidt jeg kan iagttage fra min udkigspost, forløb denne valgkamp om muligt endnu mere kedsommeligt og uprofileret end de foregående, selvom man også oplevede nogle ikke så lidt perfide personangreb navnlig i valgkampens sidste fase. Lidt pudsigt virkede det, når Lindhardts støtter var ivrige for at placere Nørhøj som missionsmand, og Nørhøj ivrigt protesterede mod den opfattelse. IMT no. 19, s.4. Og når Nørhøjs tilhængere såede tvivl om hvorvidt Lindhardt nu var grundtvigianer og ikke snarere en slags moralist. Ved læsning af dagbladene i stiftet fik man heller ikke

indtryk af en overvældende interesse for valget.

Provst Benedicte Hvidt Breengaard stillede under slagets gang det spørgsmål, om bispestillingen var gearret til at føre valgkamp på. Embedet var jo ikke af politisk karakter, men den valgte var en embedsmand hvis integritet var uhyre væsentlig, og hvor folk i stiftet skulle vise ham/hende en tilsvarende agtelse. KD 08.04.

Den 24. marts afgjordes første runde. Det viste sig, at Jan Lindhardt havde samlet 1063 stemmer af 2642 afgivne stemmer. Som nummer to noteredes Henning Nørhøj. Stemmeprocenten hos de vælgende menighedsråd blev 90,6. Så medens Folkekirkens medlemmer ikke er ret optagne af at gå til stemmeurnerne ved valget til nye menighedsråd, er menighedsrådsmedlemmerne nok så aktive, når et stift skal skifte biskop.

I forbindelse med anden runde i bispevalget opfordrede nogle af Ivertsens solide støtter vælgerne til ikke at stemme på Lindhardt, men på Nørhøj som den næstbedst egnede af de oprindeligt fire kandidater. Dette skridt vakte nogen ærgelse i den grundtvigske lejr. Lars Holm kom med en besk kommentar om "Roskilde Bisperi" i Dsk. Kt. no. 8, s. 115. Her harcellerede han over, at de grundtvigske endnu engang ikke have evnet at takle spillets konditioner. Grunden til forvirringen fandt han bl. a. i loven om valg af biskopper. Den gamle lov var blevet kritiseret for at en biskop kunne vælges med få stemmer. Men den nye lov var meget værre; istedet for at spørge hvilken biskop et stift foretrækker, opfordrer den til "at spekulere i i prokuratorkneb og valgtricks".

Resultatet blev dog at Lindhardt med 1408 stemmer mod Nørhøjs 969 stemmer vandt bispevalget den femte maj, hvorved den første universitetslærer, siden professor N.M. Plum gik af som biskop over Lolland-Falster stift i 1950, kom til at beklæde en bispestol.

Københavns biskop Erik Norman Svendsen synes permanent at have pådraget sig højrefløjens uvilje. I januar aflyste ENS en ordination af cand.theol. Claus Sode Grønbæk, der skulle have været konstitueret som præst ved Bispebjerg hospital og ved Emdrup kirke. Når biskoppen ikke ville give Grønbæk kollats skyldtes det dennes afvisning af at ville vie fraskilte i en nødsituation på hospitalet. I en skrivelse til km redegjorde ENS derefter for sin holdning og anførte endvidere som begrundelse for sin vægring, at Grønbæk havde udtalt at han ved ordinationsgudstjenesten ikke kunne deltage i den efterfølgende altergang på grund af biskoppens

teologi. På sin side erklærede Grønbæk, at han ikke kunne handle mod sin samvittighed, og at han betragtede ordinationen som en nødløsning i en kirke, der var i splid med sig selv; hvorfor han godt kunne lade sig ordinere af biskoppen, men ikke have nadverfællelskab med ham. KD 12.03.

I anledning af flere kontroverser mellem biskopper og højrefløjsteologer udtalte DBIs formand sp. Finn Kappelgaard, at nok burde præsterne som tjenestemænd ikke søge strid med deres foresatte. Men årsagen til konfrontationerne fandt han i bispernes "ubibelske og forkastelige holdninger". DBI-posten no. 4, s.3. Endnu skarpere udtalte Menighedsfakultetets formand Allan Graugaard Nielsen sig, idet han iflg. KD 22.09 om Sode Grønbæk-sagen mente at der var tale om sekularisering af Folkekirken med biskoppens assistance. Normann Svendsen burde have forsvaret Sode Grønbæk, selvom han var uenig i ordinandens synspunkt, da dette var klart evangelisk-luthersk. I det hele taget var kirken iflg. AGN takket være biskopperne ved at blive til en slags serviceinstitution for folket.

Et konkret skridt rettet imod biskopperne blev taget af Indre Missions hovedbestyrelse i en officiel skrivelse. Den aktuelle anledning var udgivelsen af Thomsen-udvalgets rapport, hvor IM følte sig svigtet. Man havde derfor nået til den opfattelse, at biskopper, der ikke lod sig lede af Guds ord skabte tvivl om deres redelighed just som biskopper, hvorfor man ikke ønskede at samarbejde med dem i IM - relationer. IMT no. 26, s 4.

Økumeni og Ydre Mission

Efter afvisningen af Porvoo-dokumentet i 1995 og den udtalte skepsis i 1996 overfor den såkaldte fælleserklæring (se hertil "Oversigt" for de to år i KS) blev der lidt mere stille om den økumeniske problematik. Det bliver således alene biskopperne, som kommer til at udtale sig om erklæringen, hvilket formodentlig først vil ske i foråret 1998. En høring som i forbindelse med Porvoo forlyder der intet om.

Det synes som om man fra økumenisk hold er mindre sikker på betimeligheden af internationale, kirkelige enhedserklæringer og værdien af store organisationer, og lægger mere vægt på samarbejdet mellem lokale menigheder i landene. - Hertil Det mellemkirke-

lige Råds formand Britta Schall Holberg i "Nyt fra Det mellemkirkelige Råd", nr. 3.

Sp. Jens Fischer-Nielsen, der har været rådgiver for Bangladesh Lutherske Kirkes synode, advarede biskopperne imod at godkende et ritual for velsignelse af homofile par, da dette skridt ville være en meget uheldig melding til kirker i den tredje verden, som danske missionselskaber har stået bi. I disse lande ville man ikke kunne forstå en ubibelsk hensyntagen til en minoritetsgruppe. KD 23.05.

At de danske Ydre Missionsselskaber og missionærer ikke altid arbejder på samme teologiske linje er et faktum af ældre dato. Berømte eksempler er I.P. Larsens konflikt med Det Danske Missions Selskab, og senere striden i Pathanmissionen. I vore dage har fronterne så deres præg. Man kan sammenligne DMSs aktivistiske, politiske, sociale kurs med de mere konservative selskabers holdning. Således noterer man sig i DMSs årsberetning for 1996 en aggressiv, økumenisk linje. Man er folkekirkekritisk, idet denne institution angiveligt er sig selv nok, og uden sans for internationale perspektiver. Og DMS er ideologikritisk over for tidens individualistiske materialisme. Ikke desto mindre skulle der foreligge klare tegn på en lysere teologisk udvikling i disse år med bl.a. oprettelsen af Folkekirkens Pædagogiske Institut og oprettelsen af Det Mellemkirkelige Råd. Selv er DMS aktiv med indvandrerarbejde, og man opretter genbrugsbutikker, hvor folk oplever "en menighedsdimension". Dansk Missions Blad. Årsberetning. no. 1, s.4 - 6. Men DMS havde åbenbart ikke rigtig fodfolket med sig, idet man kunne notere stadigt faldende indtægter. Generalsekretær Harald Nielsen havde ingen forklaring på denne udvikling og ville nødtigt tro at den havde forbindelse med DMSs profil. "Vi har i de senere år netop skærpet profilen ved at understrege, at vi satser på mission snarere end på Nødhjælp." Men HN var i tvivl om, at det gamle image var helt udslettet. - Udfordringen no. 39, s.3. Se også DMSs formand provst Verner Tranholm -Mikkelsens "leder" i Dansk Missions Blad no.7, hvor tilbagegangen i DMSs arbejde søges afhjulpet gennem en ny form for struktur.

Forholdet mellem kirken og de etniske minoriteter havde iøvrigt en voksende opmærksomhed blandt kirkelige organisationer og grupperinger. Både forkyndelsesmæssigt og diakonalt følte man, at her lå en opgave over for både muslimer og fremmede kristne af andre konfessioner. Men nogen samlet og omfattende optagethed af

just denne problematik oplevede man ikke i Folkekirken, uagtet spørgsmålet stod meget højt på danskernes diskussionsdagsorden. Nogle markante eksempler på den kirkelige debat skal dog nævnes:

EB førte i foråret en kampagne der vakte stor opmærksomhed ved sin fokusering på indvandrere, og det på en måde, så mange beskyldte bladet for at fremme uviljen mod indvandrere og flygtninge. Men i Tidehverv blev EB betegnet som "en hæderlig undtagelse", der ville lade folket komme til orde og ikke lod sig rive med af tidens hykleriske, humanitære trends. - Journalist Jørgen H. Hansen: Der er jo mediernes. Tidehverv no. 6, s.115-117.

Året bragte også en dr. theol i missiologi, nemlig sp. lic.theol. Lissi Rasmussen, der med bogen "Diap praksis og dialog mellem kristne og muslimer - i lyset af den afrikanske erfaring", Aarhus Universitetsforlag, plus to andre afhandlinger erhvervede sig graden. LR er iøvrigt kendt for sit praktiske arbejde med at bringe muslimer og kristne til større indbyrdes forståelse, og hun blev i sommer udnævnt til stiftspræst i København for flygtninge og indvandrere.

Det mest instruktive, positivt engagerede indlæg fra kirkeligt hold om forholdet mellem kirken og de etniske minoriteter i Danmark var vel nok bogen "Ikke længere fremmede", forlaget Anis. Her leveres en beskrivelse af cand. teol. Lars Nielsen om kirkelig virksomhed blandt nyttilflytterne; ikke overraskende er frikirkerne og den romersk-katolske kirke mere engagerede end Folkekirken i dette arbejde. Som iøvrigt i bogen er der ikke tale om et skønmaleri, idet vanskeligheder ikke forties. Lissi Rasmussen og provst Finn Allan Ellerbek præsenterer indlæg om dialog og mission i Danmark blandt vores nye landsmænd. Cand. mag. Birte Munck-Fairwood fremlægger en række interviews med mennesker rundt om i Danmark, der har deres egne menigheder, og hvor forholdet til den danske kirke belyses. Endvidere finder man en række oversigter over forskellige tværkulturelle, kirkelige initiativer. Endelig bliver omfanget af fremmede i Danmark belyst ved statistisk materiale, hvor ikke mindst sogneoversigterne påkalder sig interesse.

Forfatterne til "Kirkens mund og mæle" rettede desuden i Pol.s kronik et angreb på folketingspolitikere som Kristian Thulesen Dahl, Inge Dahl Sørensen og Pia Kjærsgaard samt Søren Krarup. Deres indlæg var meget temperamentsfulde i beskrivelsen af mod-

standerne af den førte flygtningepolitik. Især harmedes de fem over den politiske højrefløjs tagen danskhed og kristendom til indtægt. Lige omvendt var der tale om et udansk fænomen uden forståelse for kristendommens krav om værn for de svage. Forfatterne ankede nok engang over, at kirken ikke havde et forum hvor der kan føres en stadig og kvalificeret diskussion, akkurat som der nu var brug for indvandrer- og flygtningedebatten. Indlægget blev trykt i Prf.BI. no. 46 s. 1115 -1118.

Også biskopper deltog i diskussionen, der fik et stærkere og stærkere indslag i det politiske liv op imod kommunevalget den 18. november. Således læstes der den 9. november et brev op i københavnske kirker fra stiftets flygtningeudvalg. Brevet var underskrevet af Norman Svendsen (samt stiftspræst Lissi Rasmussen) og opfordrede til at vi i Danmark førte en human politik over for fremmede, der var kommet hertil i nød. Appellen blev rettet til politikere og medier om at føre en anstændig tone, ligesom menighederne rådedes til at medvirke til integration. Under betydelig medieopmærksomhed sendte biskopperne Norman Svendsen, Kjeld Holm, Søren Lodberg Hvas, Jan Lindhardt og Karsten Nissen 10.11 en udtalelse til Regering, Folketing og offentlighed, hvori man opfordrede til at modvirke fremmedhad gennem en fastholden af et kristent humant menneskesyn med respekt for andre kulturer. I forbindelse med nævnte udtalelse vakte det nogen opmærksomhed, at ikke alle biskopper var underskrivere, ligesom initiativet både mødt kritik og tilslutning. Hertil dagblade og andre medier i uge 46. EB var ikke uventet rasende: "Sent, lunkent og fejtt kommer disse fem pæne mænd nu snigende ind i bagtroppen af den politiske korrekte højsangs kor (...) De pådutter os regler for god opførsel. En lovreligion.", skrev lederskribenten 11.11. Mere afvejet stod der i Pol.s leder næste dag om biskopperne: "Måske ville vi stadig have foretrukket, at de tog til genmæle som privatpersoner. Men på den anden side; Hvornår blev det egentlig til noget." Samme linje holdt Ber.Tid. 11.11: "Målet er rigtigt, men metoden er forkert." Birthe Rønn Hornbech påstod at biskopperne havde mistet forbindelsen med de svage grupper, som i hverdagen har indvandrerproblematikken inde på livet. Bisperne tilstræbte politiske korrekthed. De var insinuerende, de moraliserede, og ved hjælp af deres gejstlige autoritet undertrykte de den frie debat. - Weekendavisen 14 - 20 novb. Lf.Mr.s formand Birthe Lund mente

derimod, at de fem biskopper med deres initiativ havde sat god gang i debatten om hvorledes vi skal forholde os til flygtninge og indvandrere. Mr. Bl. no. 12, s.14.

Udviklingen blandt de "liberale" missionsselskaber havde længe vakt en uro på højrefløjen. "Der er sket en markant udvanding af selve missionsbegrebet de seneste årtier", skrev kandidatstipendiat pastor Jørn Henrik Olsen. DBI-Posten no.1, s.2. Og smstd. s.3 oplyses det, at Luthersk Missionsforening, Evangelisk Luthersk Missionsforening og Dansk Ethiopiermission ville samarbejde med Dansk Bibel Institut for at uddanne bibeltroende teologer til en gerning på missionsmarken. Men iflg. DBI-posten no.5 s.1, synes planerne noget uafklarede.

*

Herværende oversigt illustrerer, at modsætningerne i Folkekirken ikke var mindre i 1997 end i de foregående år. Tit synes det som om kombattanterne slet ikke kommer hinanden nærmere, men bliver stående i fastlåste stillinger. Jeg har ikke skildret disse uoverensstemmelser for deres egen skyld. Tværtimod har intentionen været at fremdrage væsentlige teologiske positioner, som iøvrigt - bortset fra højrefløjen - forekommer mindre partibestemte end nogen sinde før. Imidlertid synes manglen på et sikkert teologisk ståsted i en splittet tid også at give en vis diffusitet i debatten. Men at man kan lægge øre til, hvad der rører sig i kirkefolket, viser alligevel biskoppernes stilling til spørgsmålet om et vielsestritual for de homofile, ligesom tilfældet var, da Porvoo-erklæringen stod på dagsordenen. Således hører det med til billede, at fem biskopper vovede at gå på tværs af en udbredt stemning i flygtningedebatten.